

3
04.06.2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

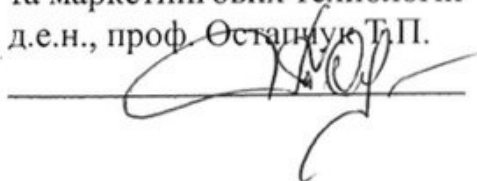
МОСКАЛЕНКО Юрій Валентинович
(здобувач вищої освіти групи ПВ-7)

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА**

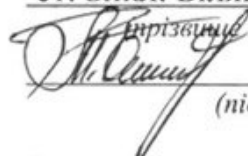
(представлена на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

Допущено до захисту
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:

ст. викл. Біляк Т. О.

 (прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

к.е.н., доц. Бужимська К. О.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2025

Анотація

Москаленко Ю.В. Ефективність використання основних засобів підприємства. – Рукопис.

Бакалаврська кваліфікаційна робота представлена на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2025.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості використання основних засобів підприємства та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: основні засоби, підприємство, первісна вартість, ефективність, амортизація, залишкова вартість.

Annotation

Moskalenko Y.V. Efficiency of use of fixed assets of the enterprise. – Manuscript.

Bachelor's qualification work is presented for obtaining the degree of higher education "bachelor" in the field of knowledge 07 "Management and Administration" in the specialty 076 "Entrepreneurship, trade and stock exchange activities". – State University "Zhytomyr Polytechnic", Zhytomyr, 2025.

In the bachelor's qualification work considers the features of the use of fixed assets of the enterprise and identifies areas for improving the corresponding process.

Keywords: fixed assets, enterprise, original cost, efficiency, depreciation, residual value.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
<i>Розділ 1. Теоретичні основи ефективності використання основних засобів підприємства</i> ..	7
1.1. Поняття основних засобів в діяльності підприємства: їх складові та структура	7
1.2. Механізм управління основними засобами підприємства.....	14
1.3. Показники оцінки ефективності використання основних засобів підприємства.....,	
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері ефективності використання основних засобів підприємства	25
Висновки до розділу 1	31
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка стану та напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»</i>	33
2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства	33
2.2. Діагностика фінансово – економічного стану ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»	39
2.3. Оцінка ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод».....	48
2.4. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»	54
Висновки до розділу 2	60
<i>Висновки</i>	62
<i>Список використаних джерел</i>	65
<i>Додатки</i>	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Щоденно на ринку послуг зростає високими темпами конкуренція. Багато підприємств в свою діяльність впроваджує різні інноваційні моделі задля привернення уваги нових потенційних клієнтів та пошуку нових ринків збуту. Вітчизняний ринок в складних умовах сьогодення постійно в пошуках нових викликів. Кожне підприємство в своїй роботі намагається визначити проблемні точки, щоб в подальшому розвитку діяльності уникнути даних резонансів. Ефективність здійснення діяльності залежить від багатьох факторів, а саме мотивація працівників, доцільно розроблена стратегія розвитку, законодавче регулювання та матеріально – технічне забезпечення.

В умовах сьогодення, важливим компонентом здійснення господарської діяльності можна вважати основні засоби. Основні засоби це цілісна складова розвитку підприємства від якої залежить ефективність діяльності. Даний елемент в умовах функціонування бізнесу несе на меті вказівки щодо напрямів розвитку. Серед основних функцій щодо повної комплектації основними засобами, можемо віднести: привабливість клієнтів до товару або послуг, набута лояльність клієнтів, збільшення товарообороту та підвищення довіри. Тому пошук напрямів підвищення ефективності використання основних засобів є ключовим завданням.

На підкріплення вище наведених висновків щодо актуальності теми дослідження було опрацьовано значну кількість наукових досліджень різних науковців даного напрямку. Зокрема, проблемним питанням щодо ефективності використання основних засобів підприємства були розглянуті наступними науковцями: Цаль–Цалко Ю.С., Ковальська Л.Л., Бойчик І.М., Кривов'язюк І.В., Парасій–Вергуленко І.М., Бантковський В.А., Маніло В.Л., Кухта К.О., Орошан Т.О., Сміт А., Шум М.А., Чуприна Л.В., Хільська А.О. та інші. Незважаючи на велику кількість проведених досліджень, дана тема залишається актуальною.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань бакалаврської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напрямку підготовки за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретико–методичних засад ефективності використання основних засобів підприємства, а також пошук напрямів підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод».

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- визначити теоретичні основи поняття основних засобів в діяльності підприємства: їх складові та структуру;
- дослідити механізм управління основними засобами;
- проаналізувати показники оцінки ефективності використання основних засобів підприємства;
- дослідити нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері ефективності використання основних засобів підприємства;
- надати організаційно – економічну характеристику підприємства;
- провести діагностику фінансово – економічного стану ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»;
- оцінити ефективність використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»;
- визначити основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод».

Об’єктом дослідження у бакалаврській кваліфікаційній роботі виступає процес визначення ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод».

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та прикладні засади підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою бакалаврської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає ефективність використання основних засобів підприємства як цілісну структуровану систему. Для розв’язання визначених завдань також застосовувались наступні методи: монографічний – при вивченні літературних

джерел та нормативно-правових актів; теоретичне узагальнення, порівняння та аналогії – для розкриття сутності поняття «основні засоби»; класифікації – для систематизації ознак класифікації основних засобів підприємства; балансовий – для дослідження тенденцій функціонування підприємства; синтезу – для формулювання висновків про рівень ефективності використання основних засобів підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової звітності досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні резервів підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Визначення економічного ефекту від реалізації запропонованих заходів.

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 65 сторінках друкованого тексту. Робота містить 21 таблицю та 23 рисунки. Список використаних джерел налічує 63 найменування. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття основних засобів в діяльності підприємства: їх складові та структура

На сьогоднішній день, невід’ємною складовою будь-якої господарської діяльності є його основні засоби. Головна мета, якого полягає в наданні певному об’єкту безперешкодно здійснювати свою діяльність, при цьому робити це ефективно. Чим більшу матеріально-технічну базу матиме підприємство, тим кращий отримає ефект. Ефективність використання основних засобів залежить від якісного рівня управлінських рішень, що приймаються на етапах формування та експлуатації основних засобів.[55]

Основні засоби, вважають ключовим фактором успіху та показником конкурентоспроможності. Основна ціль при формуванні переліку потрібних елементів, це вміння доцільно та своєчасно визначити, що приноситиме найбільшу вигоду в життєвому циклі. До того ж влучне визначення терміну експлуатації, безпосередньо може врятувати підприємство від ризиків пов’язаних з прибутком. Тому першочергова задача підприємства, щодо основних засобів, це вміти ефективно їх використовувати.

Як визначено в П(С)БО 7 «основні засоби» - матеріальні активи, яке підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг або здавання в оренду іншим особам.[43]. В цілому світі існує більше тисячі різновидів бізнесу в залежності від їх галузі та схильності, де безпосередньо важливою складовою їх функціонування є наявність тих самих активів.

В пункті 14.1.138. Податкового кодексу України (ПКУ) визначено, що «Основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин

наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)».[39]

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) визначено, що «основні засоби - це матеріальні об'єкти, що їх утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей» або «це матеріальні об'єкти, що їх використовуватимуть, за очікуванням протягом більше одного періоду».[30]

Основоположником даного поняття вважається шотландський економіст А.Сміт. Вперше він виділив його як «основний капітал», в якому виділив його 4 основні складові[60]:

1. Корисні машини та знаряддя праці, котрі полегшують та скорочують трудові затрати;
2. Дохідні будівлі, що слугують джерелом доходу. Сміт вважав їх як знаряддя праці або розглянуті в якості таких;
3. Поліпшення землі та всі дії, які пов'язані з добробутом за для приведення землі в стан, найбільш ефективного використання в господарській діяльності;
4. Корисні здібності усіх жителів або членів суспільства.

Виходячи з даного підходу, для Адама Сміта головними чинниками та складовими капіталу є знаряддя праці, будівлі, земля та безпосередньо людська праця. Визначенням даного поняття займались багато іноземних та вітчизняних науковців, кожен мав індивідуальний підхід до визначення класифікаційних ознак та їх структуризації.

Кожен науковець висвітлював власне бачення «основні засоби» в своїх наукових роботах та літературі - це сформує нам більш розгорнуте бачення та уявлення опрацьованої інформації, інтерпретуючи при цьому власне бачення.

Певні наукові дефініції поняття «основні засоби підприємства» представлені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Наукові дефініції поняття «основні засоби підприємства»

Автор	Визначення
Ковальська Л.Л., Кривов'язюк І.В.[10]	Основні засоби підприємства – це матеріальні активи, як частина виробничих засобів суб'єкта господарювання, що не змінюють своєї матеріально речової форми, використовуючись у виробничій і позавиробничій діяльності протягом тривалого періоду понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) та переносять свою вартість на результат діяльності (кінцеву продукцію) частинами.
Бойчик І.М. [5]	Основні засоби підприємства – це засоби праці, які використовуються ним в процесі виробництва і постачання продукції, для здійснення соціально-культурних та адміністративних функцій протягом тривалого часу і переносять свою вартість на вартість готової продукції поступово, шляхом амортизаційних відрахувань
Парасій-Вергуненко І.М.[37]	Основні засоби — це власні земельні ділянки, будівлі та споруди, передавальні пристрої, робочі машини та обладнання, обчислювальна техніка, інструмент, виробничий і господарський інвентар, багаторічні насадження тощо
Цаль-Цалко Ю.С. [56]	Основні засоби – речові необоротні (неспоживчі) об'єкти, що, як передбачається, будуть використовуватися більше 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію (операційного циклу, якщо він довший за рік) для потреб, процесу виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, вартість яких більша величини, яка визначається самостійно суб'єктом господарювання для малоцінних необоротних матеріальних активів.
Бантковський В.А. Маніло В.Л.[11]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство використовує для виробництва продукції (надання послуг) або здачі в оренду, термін використання яких більше одного року.
Кухта К.О. Орошан Т.О. [23]	Основні засоби підприємства — це уречевлена частина виробничих ресурсів підприємства, що функціонує у виробничому процесі тривалий час, не змінює при цьому своєї натуральної форми і розмірів, а свою вартість переносить на вартість готової продукції поступово, шляхом амортизаційних відрахувань.

Продовження табл. 1.1.

Шум М.А., Чуприна Л.В., Хільська А.О.[61]	Основні засоби - матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом всього корисного терміну експлуатації, що становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік), використовуються як під час здійснення господарської діяльності, так і під час виконання підприємством адміністративних чи соціально-культурних функцій та частинами переносять свою вартість на результат власної діяльності – виготовлений продукт, надані послуги або товар.

Підсумовуючи вищезазначені трактування даного поняття, можна сформулювати таке визначення – основні засоби - це матеріальні активи підприємства, які беруть участь у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій та зберігають свою натуральну форму протягом тривалого періоду часу (більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік). Ці активи поступово переносять свою вартість на собівартість продукції або послуг через амортизацію.

Для аналізу стану основних засобів підприємству потрібно знати їх структуру. Розрізняють такі структури, як виробнича, технологічна та вікова.[17]
Розглянемо детальніше дані структури:

- Виробнича структура основних засобів, вважається співвідношенням різних груп ОЗ в їх середньорічній вартості. Структура даного виду залежить від специфіки підприємства, спеціалізації, кооперації та диверсифікації виробництва тощо;
- Технологічна структура розподіляє їх за структурними підрозділами підприємства у відсотковому значенні від їх загальної вартості;
- Вікова структура характеризується за строком корисного використання за розподілом по групах.

Існує певна класифікаційна ознака для основних засобів. Для того, щоб правильно розподілити ці об'єкти було створено дані класифікаційні ознаки. Так як, класифікаційних ознак існує велика кількість, виникають суперечки між

науковцями. Було розглянуто певну класифікацію щодо основних засобів за основними ознаками та наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація основних засобів підприємства

Класифікаційна ознака	Групи основних засобів
За функціональним призначенням	- Виробничі; - Невиробничі.
За галузевою ознакою	- Промисловість; - Сільське господарство; - Транспорт; - Торгівля; - Будівництво; - Зв'язок; - тощо.
За використанням	- Діючі ; - Недіючі; - Запасні .
За належністю	- Власні; - Орендовані.
За речовим характером	- Інвертарні; - Неінвертарні.
За джерелами фінансування	- Внесені до статутного фонду підприємства; - Придбані за власні кошти підприємства; - Придбані за рахунок позикових коштів; - Безоплатно отримані ОЗ.
За характером відображення зносу	- Основні засоби, які амортизуються; - Основні засоби, які не амортизуються.
За характером участі	- Активні; - Пасивні.

Джерело: складено за матеріалом[23]

Як вказує табл. 1.2, класифікаційні ознаки є складною системою вивчення. На виокремлення вище поданих ознак знадобилась велика кількість часу. Хоч існує велика кількість класифікаційних ознак даний перелік є найкраще висвітлений та чітко побудованим.

Окрім розробок різних науковців та економістів, існує загальний стандарт щодо виокремлення різних груп основних засобів, які розміщені в П(С)БО 7 за

стандартизованими нормативами, котрі прописані в законодавстві. Групи основних засобів зображено на мал.1.1.

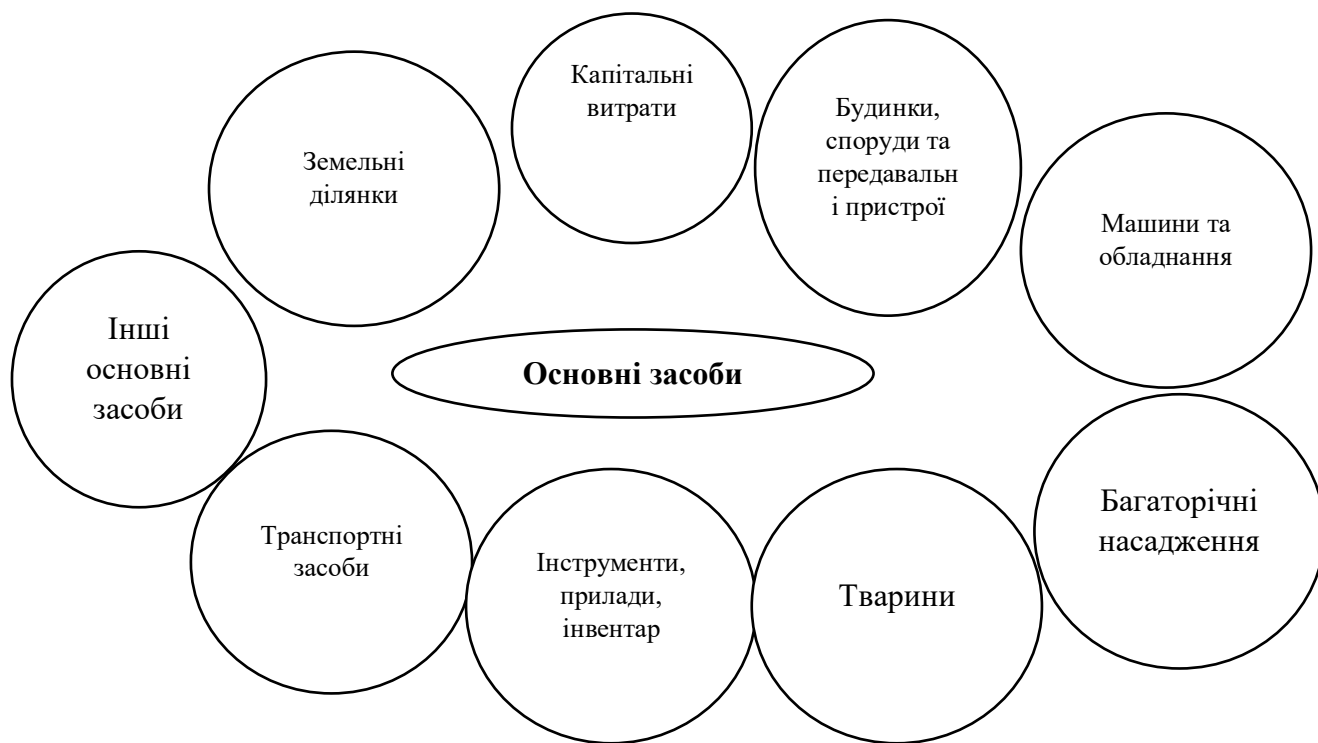

Рис. 1.1. Класифікація основних засобів згідно П(С)БО 7

Джерело: Складено за матеріалом [43]

З зображеного вище рисунку, можна зробити такий висновок. Всі перераховані чинники, котрі входять до складу основних засобів, є безумовно важливими.

Кожен фактор має вагому частку при здійсненні господарської діяльності. Даний класифікаційний перелік висвітлює основні групи, при цьому допомагає певному структурному підрозділу правильно обліковувати той чи інший актив.

Також, здійснимо класифікацію згідно Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» в якому передбачено поділ на вісім окремих класів. (рис. 1.2.)

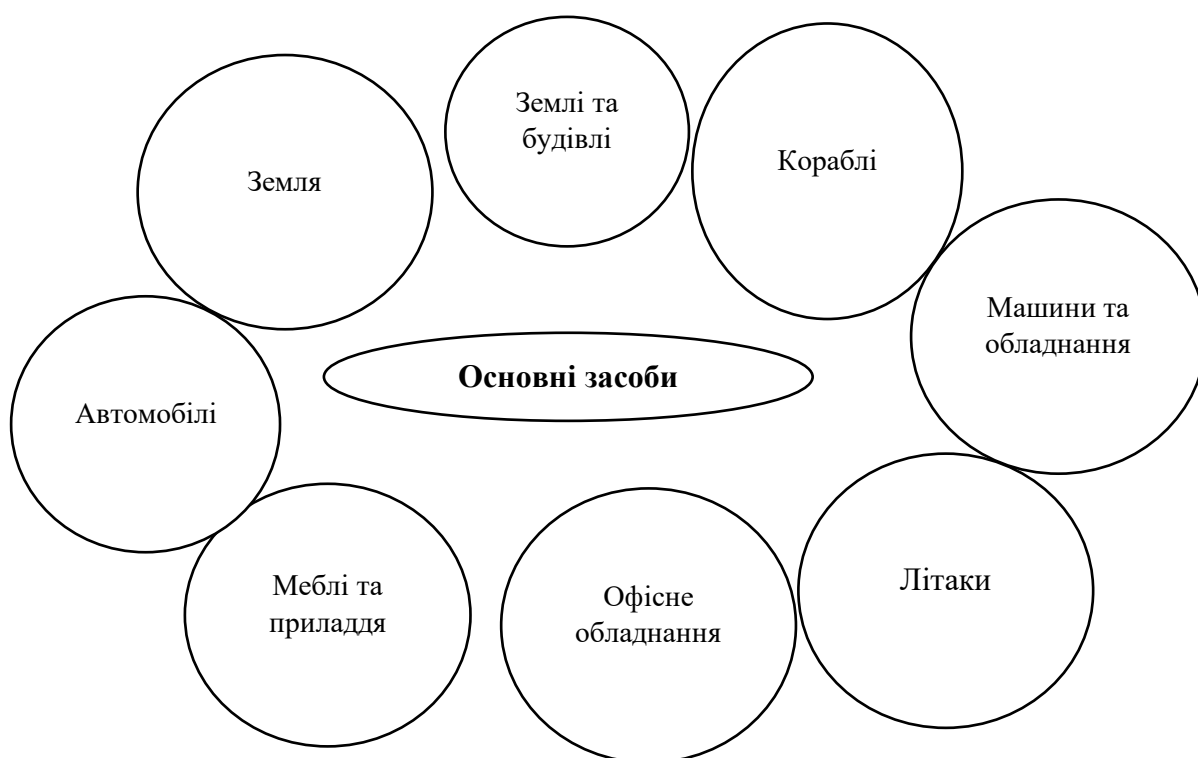

Рис. 1.2. Класифікація основних засобів згідно М(С)БО 16

Джерело: Складено за матеріалом [30]

Отже, можемо зробити висновок, основні засоби - це активи, що є складовою здійснення господарської діяльності, яка використовуються у виробничій та позавиробничій діяльності, термін якого не перевищує один календарний рік.

Зміст даного поняття можна обґрунтувати аспектами, вираженими через класифікаційні ознаки та структурні види. Як висвітлено в даному пункті роботи, основне завдання полягає в отриманні максимальної вигоди від наявних ресурсів.

Основні засоби відіграють важливу роль у життєдіяльності підприємства, якщо вчасно не відстежити за процесом пов'язаним з цим ресурсом, можуть з'явитись певні проблеми. Головна ціль при безперебійному функціонуванні засобів, це моніторинг та своєчасне постачання в разі потреби.

1.2. Механізм управління основними засобами підприємства

Основні засоби є складним предметом дослідження. Підбір та формування потрібних ресурсів для здійснення господарської діяльності беззаперечно має індивідуальний характер для кожного підприємства. Від цього явища залежить ефективність та продуктивність виконання щодо поставлених цілей.

До основних цілей управління основними засобами відносять[20, с.84]:

- Збільшення виробництва продукції, товарів і послуг;
- Стабільне нарощування потужності виробничого ресурсу;
- Максимально повне задоволення потреб споживача;
- Регулярне зниження собівартості продукції, товарів і послуг;
- Зростання показників рентабельності виробництва;
- Збільшення капіталу підприємства.

Відносно поданих вище цілей, можна сформулювати ряд таких завдань, серед яких:

- Ефективне використання основних засобів;
- Своєчасне оновлення основних засобів;
- Ведення обліку щодо основних засобів;
- Розробка планів модернізації або заміни зношеного основного засобу;
- Контроль технічного стану та своєчасне обслуговування основних засобів;
- Оптимізація завантаження виробничих потужностей.

Під розумінням ефективного використання, знаходиться ціла система функцій. Кожна функція надає нам певне уявлення щодо рішень передбачених управлінням. До таких функцій належать: планування, контроль, мотивація та організація (рис. 1.3).

Дослідивши різні наукові джерела та роботи, було визначено, що важливу роль при управлінні основними засобами відіграють такі функції, як мотивація, організація, планування та контроль.

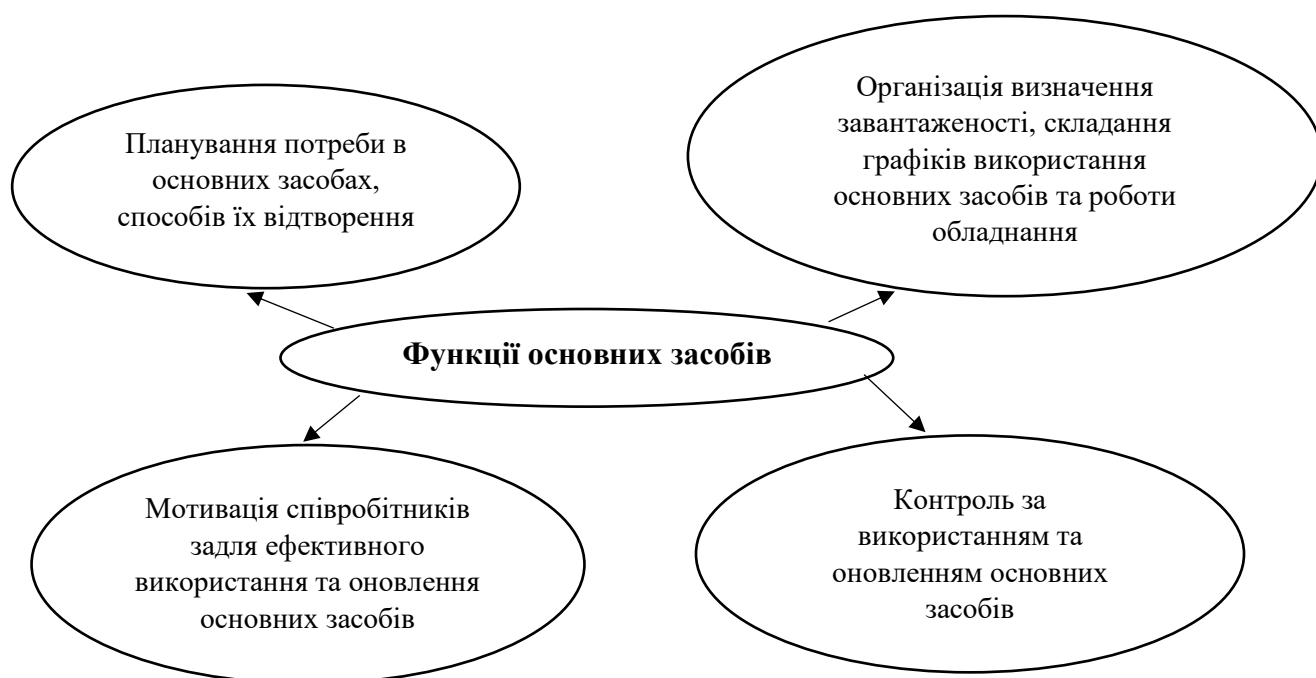

Рис.1.3. Функції управління основними засобами

Джерело: Складено за матеріалом [36]

Кожна з поданих функцій входить до складної системи управління, де має значну вагу при функціонуванні підприємства, що має вплив на ефективне використання основних засобів та водночас мінімальне вкладення коштів в їх утримання.

1. Планування має на меті, формування достатньої кількості ресурсів, для отримання позитивного результату. Основні засоби формуються, виходячи з наявних інвестиційних ресурсів та поставлених цілей підприємством отримавши від цього вигоду;
2. Головним ресурсом для будь-якого підприємства є людина, а саме її робоча сила. Головна ціль для заохочення активної праці є мотивація. Мотиваційна складова має вагомий внесок на процеси, котрі виконуються людською працею. Більшість результатів підприємства, залежить від заохочувальних методів. До таких методів можна віднести: премія, підвищення, додаткова заробітна плата або інші заохочувальні методи.
3. Не менш важливою функцією є організація. В залежності від правильно організованих процесів, пов'язаних з основними засобами, необхідно їх

правильно розподілити. Основними завданнями організації ефективного використання ресурсів, можна виокремити: складання графіків використання основних засобів, роботи обладнання та визначення виробничих потужностей.

4. Останньою функцією та без виключення важливою є здійснення контролю. Зазвичай для таких процесів призначають посадових осіб, котрі здійснюють контроль за справністю обладнання або його терміном експлуатації.

Для сучасного середовища, де постійно відбуваються інновації та модернізації, варто відстежувати сучасні тренди.

Головною умовою для ефективного використання основних засобів варто зазначити його механізм управління. Механізм містить певну послідовність дій, дотримання даних аспектів допоможе успішно здійснити керування основними засобами.

Дані етапи механізму управління відображено на рисунку 1.4.

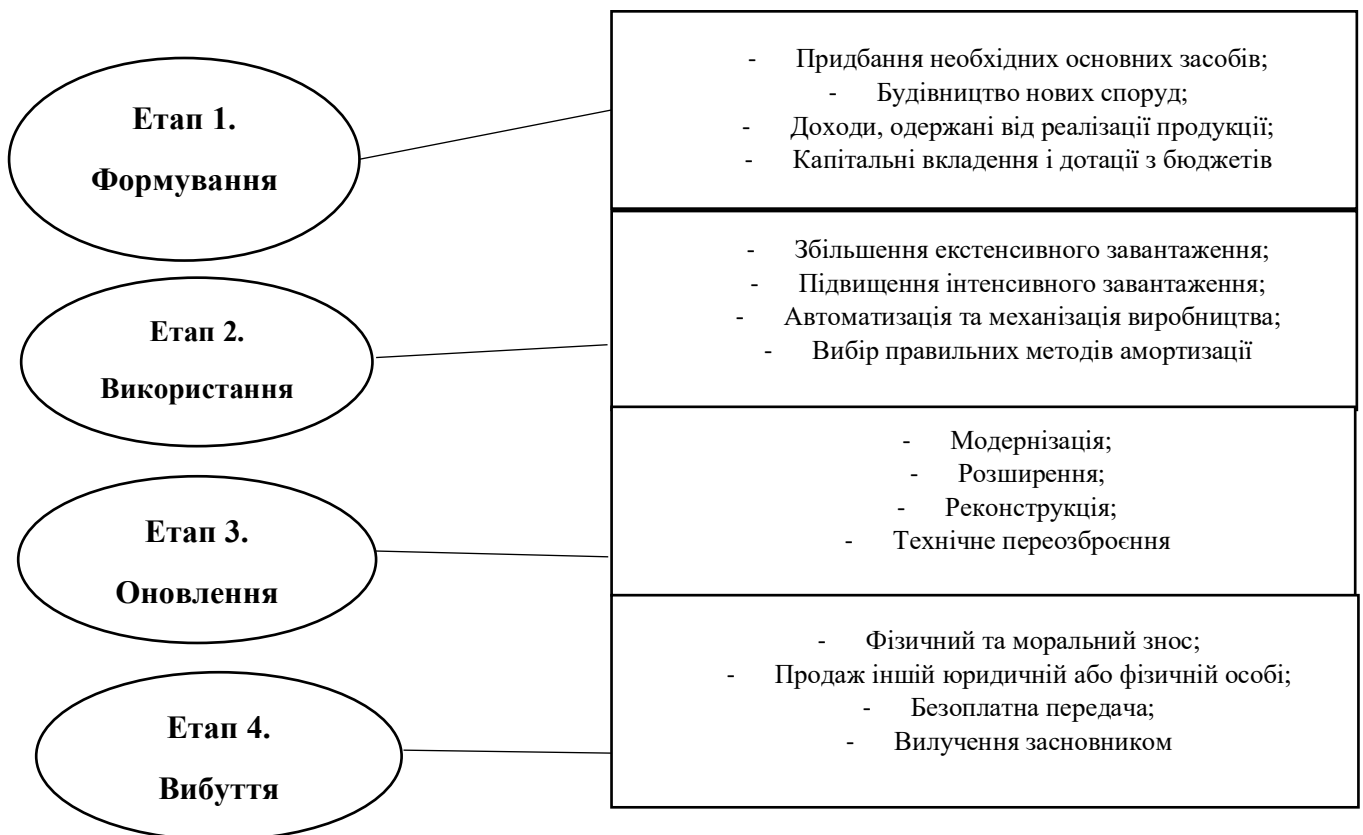

Рис.1.4. Механізм управління основними засобами підприємства

Джерело: Складено за матеріалом [58, с.202]

На першому етапі здійснюється формування переліку основних засобів, визначаються джерела фінансування, за допомогою яких буде відбуватися надходження основних засобів на підприємство, серед яких можуть бути представлені: придбання необхідних основних засобів, грошові та матеріальні внески засновників, доходи отримані від реалізації продукції, капітальні вкладення, банківські кредити, благодійні внески та безоплатна допомога. Даний етап вважається головним, бо саме тут закладені фундаментальні основи.

Другий етап містить в собі використання раніше закуплених основних засобів та запровадження їх в діяльність підприємства. Цей етап має важливе значення для розвитку діяльності підприємства, на ньому відображені виробничі можливості, оснащення, економічний потенціал, технічні показники виробництва та продуктивність праці, в результаті якого вказує на позитивні результати.

Збільшення екстенсивного завантаження включає в себе такі складові, як: скорочення простоїв виробничого обладнання, зниження кількості виведення з експлуатації непотрібного та зайвого обладнання.

Підвищення інтенсивного навантаження містить в собі: впровадження високоефективних технологій, застосування прогресивних методів організації виробництва та поліпшення виробничих процесів.

На третьому етапі здійснюється оновлення, його задача полягає в підтримці належного стану обладнання. Містить в собі такі форми, як: модернізація, розширення, реконструкція та переозброєння. Основний зміст цього етапу, полягає в своєчасній заміні обладнання без втрати виробничої потужності та збільшуючи при цьому тільки результати.

Останнім етапом механізму є його вибуття, тобто основний засіб більше не приносить економічний результат або бути задіяним в діяльності підприємства. Причинами даного явища можуть стати: фізичний (моральний) знос, перепродаж іншій особі, безоплатна передача та вилучення засновником.

Розглядаючи механізм використання основних засобів, потрібно взяти до уваги процес відтворення. Відтворення основних засобів є засобом реалізації цілей

підприємства, пов'язаних з економічним зростанням та забезпеченням власної конкурентоспроможності. Ціль, що покладена в основу механізму функціонування відтворення, є стабільною. Ринкові процеси стимулюють постійну заміну застарілих техніко-технологічних інновацій сучасними, тим самим, роблять динамічним процес відтворення, що підтверджує необхідність існування його механізму.[52] Представимо коротку характеристику чинників впливу на процес відтворення елементів в табл.1.3

Таблиця 1.3

Характеристика елементів відтворювального процесу основних засобів

Ознака	Чинник	Складові
За місцем виникнення	Внутрішні	Стан основних засобів; Комплексні технології; Рівень фінансових ресурсів; Кваліфікаційний рівень кадрів; Рівень витрат на утримання і обслуговування;
	Зовнішні	Державне регулювання; Наявність виробників та продавців основних засобів; Технічний рівень підприємств конкурентів; Рівень потреб споживачів;
За джерелом прояву	Ендогенні	Бухгалтерські (оцінка ОЗ, вибір методу нарахування амортизації); Управлінські (концентрація та спеціалізація виробництва); Економічні (конкурентні позиції підприємства на ринку, збут продукції, амортизаційна політика); Трудові (ефективність кадрової політики, кваліфікаційні характеристики персоналу); Адміністративно-управлінські (розробка стратегії підприємства); Техніко-технологічні (тривалість роботи та максимальне використання засобів праці, продуктивність праці, рухомого складу тощо).
	Екзогенні	Стан національного виробництва;

Продовження табл. 1.3

		Рівень розвитку економіки країни; Економічна стабільність ; Розвиток МЕН; Стійкість національної валюти.
За рівнем залучення резервів	Екстенсивні	Збільшення годин роботи оснащення в календарному періоді; Збільшення питомої ваги оснащення в складі всього оснащення, яке є на підприємстві
	Інтенсивні	Збільшення ступеню навантаження в одиниці часу шляхом модернізації діючих машин та оснащення; Встановлення оптимального режиму роботи активної частини основних засобів.
Управлінський вплив	Залежні від управлінських рішень	Цілі та стратегії організації; Темпи та обсяги робіт; Чітке розмежування повноважень між персоналом та наявність виконавчої дисципліни.
	Незалежні від управлінських рішень	Стан кон'юнктури ринку; Зміна потреб та вподобань споживачів; Зміни у чинному законодавстві та податковій системі.

Джерело: Складено за матеріалом [56]

Як наведено в табл. 1.3, кожен з вищезазначених чинників відіграє важливу роль. Відтворення основних засобів є складним процесом, на виконання якого існує великий перелік факторів. Беручи до уваги чинники внутрішнього та зовнішнього впливу, то основними складовими для внутрішнього середовища є безпосередньо внутрішній клімат на підприємстві, тоді як зовнішнє середовище залежить від ситуації в країні та світі, де важливу роль відіграє конкуренція, споживачі та держава.

На відміну від попередніх чинників, ці чинники залежать повністю від управлінських рішень. Кожне підприємство повинне чітко визначити свої цілі та стратегії, а на менеджерів покладена функція контролю за виконанням поставлених цілей працівниками та за якістю їх виконання. Але існують такі фактори, які не мають залежності від управлінських рішень. До них належать: стан кон'юнктури

ринку, зміна потреб та вподобань споживачів або зміни в чинному в законодавстві. Тому, чинники впливу відіграють велику роль в процесі управління відтворення основних засобів.

Отже, дослідивши механізм управління основними засобами, можемо зробити певні висновки. На функції ефективного використання основних засобів покладені функції планування, організації, мотивації та контролю. Кожна функція входить до складної системи управління та має велику вагу. Було запропоновано механізм здійснення контролю в певні етапи, до яких відносять: формування, використання, оновлення та вибуття. Також, було визначено основні чинники впливу на відтворення основних засобів, які є актуальними в умовах сьогодення.

1.3. Показники оцінки ефективності використання основних засобів підприємства

Маючи велику базу оснащення основними засобами, підприємству варто приділяти увагу його стану. Існує певний перелік методів та показників для його оцінки. Не проаналізувавши вчасно його стан через бездіяльність вповноважених осіб, можуть трапитись непередбачувані події. Що можуть нести за собою великі втрати в грошовому аспекті. Від стану основних засобів, в цілому залежать результати підприємства. Тому для уникнення непередбачуваних подій, варто проводити завчасний аналіз, який спрямує підприємство на покращення.

Аналіз основних засобів підприємства – можна розглядати, як комплексну сукупність дій, яка перебуває в певній послідовності для оцінки стану матеріально-технічної бази підприємства та основних показників даного спрямування. Дослідження даних показників відбувається задля виявлення шляхів вдосконалення їхнього стану устаткування та забезпечення безпосередньо розвитку підприємства.

Для оцінки ефективності використання основних показників використовують три групи показників, серед яких:[46]

- узагальнюючі показники;
- часткові показники;
- показники технічного стану.

Для кращого розуміння здійснимо детальний аналіз кожної з груп показників.

Узагальнюючі показники демонструють загальну ефективність використання основних засобів підприємства та дозволяють оцінити, наскільки раціонально вони застосовуються в загальному контексті діяльності. До таких показників відносять:

- фондівдача;
- фондомісткість;
- фондоозброєність;
- рентабельність основних засобів.

Фондовіддача – відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних засобів виробничого призначення. Характеризує дохідність основних засобів підприємства.

$$\Phi В = \frac{ЧД}{СВОЗ} \quad (1.1)$$

де ЧД – чистий дохід за аналізований період;

СВОЗ – середньорічна вартість основних засобів.

Фондомісткість - зворотній показник фондівдачі. Вказує скільки було використано основних засобів для виробництва однієї гривні продукції.

$$\Phi М = \frac{1}{\Phi В} \text{ або } \frac{СВОЗ}{ЧД} \quad (1.2)$$

де СВОЗ – середньорічна вартість основних засобів;

ЧД – чистий дохід за аналізований період.

Фондоозброєність – показник, який характеризує забезпеченість персоналу основними засобами.

$$\Phi ОЗ = \frac{СВОЗ}{СОЧ} \quad (1.3)$$

де СОЧ – середньооблікова чисельність працівників.

Рентабельність основних засобів – показник, що демонструє ефективність використання підприємством своїх основних засобів для отримання прибутку.

$$P_{OЗ} = \frac{ЧП}{СВОЗ} * 100\% \quad (1.4)$$

де ЧП – чистий прибуток за проаналізований період.

Наступною групою показників розглянемо часткові показники. Часткові показники надають змогу проаналізувати ефективність використання конкретних видів основних засобів або визначених виробничих процесів, акцентуючи увагу на локальних аспектах.

До них відносять:

- коефіцієнт екстенсивного використання;
- коефіцієнт інтенсивного використання;
- інтегральний показник використання;
- коефіцієнт змінності роботи устаткування.

Коефіцієнт екстенсивного використання характеризує рівень його завантаження за часом і повинен прагнути до 1.

$$K_{екс} = \frac{T_{ф}}{T_{н}} \quad (1.5)$$

де $T_{ф}$ – фактичний ефективний час роботи устаткування за період/годин;

$T_{н}$ – режимний час роботи устаткування за період/годин.

Для розрахунку режимного часу роботи устаткування можна розрахувати за наступною формулою:

$$T_{н} = D_{р.} * t_{зм.} * C \quad (1.6)$$

де $T_{н}$ – режимний час роботи устаткування за період/годин;

$D_{р.}$ – кількість робочих днів у поточному періоді, днів;

$t_{зм.}$ – тривалість зміни;

C – кількість змін роботи устаткування на добу.

Коефіцієнт інтенсивного завантаження характеризує рівень завантаження устаткування за продуктивністю та повинен прагнути до 1.

$$K_{\text{інт.}} = \frac{V_{\text{ф}}}{V_{\text{макс.}}} \quad (1.7)$$

де $V_{\text{ф}}$ – фактичний обсяг продукції, виробленої за допомогою устаткування;
 $V_{\text{макс.}}$ – максимально можливий обсяг продукції, який можливо отримати, виходячи з технічної продуктивності устаткування.

Коефіцієнт змінності роботи устаткування вказує скільки змін працює кожна одиниця обладнання в середньому за день та має бути близьким до кількості змін, в якій працює підприємство.

$$K_{\text{зм.}} = \frac{n_1 + n_2 + n_3}{n_{\text{вст.}}} \quad (1.8)$$

де n_1, n_2, n_3 – кількість устаткування, яке працювало з 1 по 3 зміни;

$n_{\text{вст.}}$ – кількість встановленого устаткування.

Інтегральний показник використання є поєднанням попередніх показників, що характеризує рівень використання за часом та потужністю.

$$K_{\text{інтегр.}} = K_{\text{інт.}} * K_{\text{екс.}} \quad (1.9)$$

де $K_{\text{інт.}}$ – коефіцієнт інтенсивності завантаження устаткування;

$K_{\text{екс.}}$ – коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування;

Заключною групою показників стануть показники технічного стану. Показники технічного стану характеризують технічну придатність основних засобів, що є критично важливим для забезпечення стабільної та безперебійної роботи підприємства. До переліку даної групи відносять:

- коефіцієнт оновлення;
- коефіцієнт приросту;
- коефіцієнт придатності;
- коефіцієнт вибуття;
- коефіцієнт зносу.

Коефіцієнт оновлення можна охарактеризувати за швидкістю введення в дію нових основних засобів. Він показує частку основних засобів, що були введені за звітний період до вартості основних засобів на кінець звітного періоду.

$$K_{\text{онов.}} = \frac{OZ_{\text{введ.}}}{OZ_{\text{кзп.}}} \quad (1.10)$$

де $OZ_{\text{введ.}}$ - основні засоби, які були введені за звітний період;

$OZ_{\text{кзп.}}$ - загальна вартість основних засобів, на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт приросту – це показник, який допомагає розкрити ступінь приросту основних засобів або для визначення конкретних груп, які викликали зацікавленість керівництва.

$$K_{\text{прир.}} = \frac{OZ_{\text{пр.}}}{OZ_{\text{пзп.}}} \quad (1.11)$$

де $OZ_{\text{пр.}}$ - вартість приросту основних засобів;

$OZ_{\text{пзп.}}$ - загальна вартість основних засобів, на початок звітного періоду.

Коефіцієнт придатності – це показник, який допомагає розкрити ступінь приросту основних засобів або для визначення конкретних груп, які викликали зацікавленість керівництва.

$$K_{\text{прид.}} = \frac{OZ_{\text{зв.}}}{OZ_{\text{пв.}}} \quad (1.12)$$

де $OZ_{\text{зв.}}$ - залишкова вартість основних засобів;

$OZ_{\text{пв.}}$ - первісна вартість основних засобів

Коефіцієнт вибуття – це такий показник, що відображає рівень інтенсивності їх вибуття зі сфери виробництва. Розрахунок здійснюється як відношення вартості основних засобів, які вибули протягом аналізованого періоду, до їх вартості на початок періоду.

$$K_{\text{виб.}} = \frac{OZ_{\text{виб.}}}{OZ_{\text{пв.}}} \quad (1.13)$$

де $OZ_{\text{виб.}}$ - вартість основних засобів, які вибули;

$OZ_{пв.}$ - первісна вартість основних засобів.

Коефіцієнт зносу характеризує технічний рівень та стан основних засобів підприємства, також несе інформацію про їх рівень зносу.

$$K_{\text{зносу}} = \frac{OZ_{\text{зн.}}}{OZ_{\text{пв.}}} \quad (1.14)$$

де $OZ_{\text{зн.}}$ - вартість зносу основних засобів;

$OZ_{\text{пв.}}$ - первісна вартість основних засобів на початок періоду.

Наведені вище показники можуть допомогти здійснити оцінку ефективності використання основних засобів в сучасних умовах функціонування. Аналіз стану основних засобів може забезпечити безперебійне функціонування досліджуваних засобів та вчасне визначення проблемних точок, що можуть вплинути на виробничий процес. Також можуть допомогти приймати обґрунтовані управлінські рішення для їх покращення.

Підсумовуючи вищезазначені твердження, одним з важливих факторів успішного здійснення господарської діяльності є оцінка основних засобів, яка допомагає надати певне уявлення щодо теперішнього стану та прогнозування майбутніх результатів принесених від застосування даних засобів.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері ефективності використання основних засобів підприємства

Ефективне використання основних засобів підприємства неможливо здійснювати без нормативно-правового та інформаційного забезпечення. Дотримання базових положень відіграє велику роль при регулюванні діяльності. Контроль за основними засобами містить в собі велику кількість нормативних актів, ухилення від яких буде прийняте за порушення та відхилення від загально прийнятих правил.

Регулюванням основних засобів підприємства займаються відповідні органи контролю, котрі мають дані права в цій сфері. Серед основних органів, котрі

регулюють відносини у сфері основних засобів, можна виокремити: Міністерство фінансів України, Державна податкова служба України (ДПС) та Державна аудиторська служба України. Надалі розглянемо регуляторні функції кожного з органів контролю за досліджуваною темою.

Міністерство фінансів України, державний орган влади України, робота якого полягає в фінансовому забезпеченні виконання державних функцій, створенні умов для стабільного розвитку економіки шляхом управління державними фінансами. [31]

Даний орган несе відповідальність за такі ключові сфери державної політики[31]:

1. Бюджетна політика: полягає в забезпеченні прозорості та збалансованості бюджетної політики на середньострокову перспективу та розподіл ресурсів відповідно до пріоритетів розвитку держави;

2. Податкова та митна політика: побудова сучасної справедливої податкової та митної систем;

3. Боргова політика: полягає в управлінні державним боргом та гарантованим державою борг.

Беручи до уваги основні засоби, то відбувається встановлення правил бухгалтерського обліку основних засобів, до яких входять Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які всі підприємства зобов'язані виконувати.

Державна податкова служба України [9] відповідає за контроль правильності податкового обліку основних засобів, включаючи нарахування амортизації за різними методами, тобто перевірка на відповідність нормам податкового законодавства. Однією з функцій даного органу є визначення правильності та сплати податкових зобов'язань з використання основних засобів.

Державна аудиторська служба України [8] несе відповідальність за здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, результативного використання та збереження державних

фінансових ресурсів. Стосовно досліджуваної теми, то здійснює контроль за обліком основних засобів відповідно законодавства та здійснює аналіз ефективності використання основних засобів та їх вплив на фінансові результати на підприємстві.

Вагомий вплив на управління та прийняття рішень стосовно основних засобів, лежить на певних нормативах та нормативному забезпеченні. Серед основних нормативних документів, які регламентують діяльність щодо основних засобів є ЗУ «Про Бухгалтерський облік та фінансову звітність» (затверджене наказом Верховної ради України від 16 липня 1999 року, №40, ст.365).[42]

В цьому законі регламентуються правила та процедури пов'язані з обліком активів, зокрема основних засобів, також правила складання фінансових звітів. Цей закон визначає відповідальність за порушення правил обліку, що впливає на мотивацію підприємства дотримуватись законодавчих норм.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (П(С)БО 7) – це основний нормативний регулюючий документ, в якому регламентується облік основних засобів в Україні. Даний документ охоплює основні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку зокрема інформації про основні засоби. Відповідно до даного положення вказано різні підходи до оцінки вартості основних засобів, серед яких розташовані: первісна, залишкова, переоцінена, ліквідаційна та інші методи визначення вартості.

Також цей стандарт регламентує правила здійснення нарахування амортизації та визначення його об'єкта амортизації. Виділяють певні методи нарахування амортизації, серед яких [43]: прямолінійний, метод зменшеної залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничі методи. Всі ці методи несуть на меті, щоб обравши один з методів амортизації, вони могли отримати економічну вигоду від використання основними засобами.

Не менш важливим стандартом в регулюванні відносин в сфері бухгалтерського обліку є Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16

«Основні засоби» (МСБО 16 «Основні засоби»). Розроблений та затверджений був Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). За своєю природою, даний стандарт це нормативний документ, правила якого дотримується весь світ. На його основах було засновано П(С)БО 7 «Основні засоби».

В даному стандарті прописуються ключові аспекти обліку основних засобів, зокрема методи нарахування амортизації та правила їх здійснення. Серед основних моментів можна виокремити, що при ліквідації основних засобів визначається фінансовий результат, який відображають у фінансовій звітності. Та вимагає відображення у фінансовому звіті інформацію про залишкову вартість, переоцінку, методи амортизації та вибуття активів.

Наступним нормативним документом, що здійснює регулювання в даній темі дослідження стане Податковий кодекс України. Даний документ несе в собі норми стосовно правил сплати податків та їх нарахування. Податкове регулювання відіграє важливу роль в аспекті фінансового становища підприємства, тому що має значний вплив на розміри податкових зобов'язань. Неабиякий вплив розмір податків має на кінцевий фінансовий результат підприємства. Дана збірка законів визначає перелік дій якими здійснюється регулювання відносин в сфері оподаткування.

Безпосередньо на підприємстві існують форми первинного обліку основних засобів. Такі документи складають під час проведення господарської операції. В таких документах розкривається суть змін, що відбулися з ними, підтверджують факт їх здійснення.

Аргументуючи вищевказаний текст, в таблиці 1.4 буде надано перелік типових форм з первинного обліку основних засобів.

Виходячи з вище наведеної інформації, можна стверджувати, що регулювання основними засобами за рахунок нормативно – правового забезпечення є важливим елементом, яке відіграє важливу роль в діяльності підприємства.

Таблиця 1.4

Типові форми з первинного обліку основних засобів

Назва	Призначення
Акт введення в експлуатацію основних засобів	Використовується для документального підтвердження введення об'єкта основних засобів у роботу після придбання або завершення будівництва/створення.
Акт приймання-передачі основних засобів	Фіксує передачу основних засобів між різними сторонами.
Акт внутрішнього переміщення основних засобів	Використовується для оформлення переміщення між різними структурними підрозділами підприємства.
Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних засобів	Для оформлення передачі основних засобів на ремонтні роботи або роботи пов'язані з модернізацією.
Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів	Для документації завершення робіт з ремонту, реконструкції та модернізації основних засобів.
Акт списання основних засобів (часткової ліквідації)	Застосовується для оформлення господарських операцій з вибуття основних засобів.
Акт списання транспортних засобів	Застосовується для оформлення господарських операцій з вибуття транспортних засобів внаслідок їх зношення, знищення в результаті аварій, стихійного лиха тощо.
Акт списання вилучених документів з бібліотечного фонду	Застосовується для оформлення господарських операцій зі списання вилучених з бібліотечного фонду документів, які морально застарілі, фізично зношені, непрофільні, дублетні та втрачені користувачами
Інвентарна картка обліку об'єкта основних засобів	Здійснює облік та фіксація характеристик кожного об'єкту основних засобів.
Інвентарна картка обліку групового обліку основних засобів	Використовується для обліку групи однорідних основних засобів.
Розрахунок амортизації основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів)	Застосовується для визначення суми амортизації об'єктів основних засобів із зазначенням періоду, за який нараховується амортизація
Розрахунок амортизації інших необоротних матеріальних активів	Застосовується для визначення суми амортизації об'єктів інших необоротних матеріальних активів із зазначенням періоду, за який нараховується амортизація.
Акт переоцінки основних засобів	Застосовується для визначення суми дооцінки та уцінки об'єктів основних засобів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у державному секторі.

Джерело: Складено за матеріалом [44]

Окрім цього, важливим компонентом здійснення господарської діяльності є інформаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення містить обробку, зберігання, аналіз та систематизацію даних про основні засоби для ефективнішого прийняття рішень на всіх управлінських рівнях. Основне завдання полягає в доступі до достовірної, актуальної та структурованої інформації про технічний стан, вартість, виробничу потужність та функціональність наявних основних засобів.

В умовах сьогодення важливу роль в наданні інформації відіграють електронні інформаційні системи. Інформаційне забезпечення підприємства має відповідати низці критеріїв, які забезпечують ефективність, доступність, своєчасність інформації. До таких критеріїв відносять безпеку, даний аспект повинен забезпечувати захист даних від неправомірного доступу третіх осіб, усунення втрат або псування третіми особами бази даних. Надійна безпека сприятиме їх стабільній роботі. Система повинна легко адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищах. Гнучкість має на меті оновлення наявних функцій без значних вкладень. Дозволить залишитись конкурентоспроможним в умовах динамічності.

Наступним важливим критерієм виокремимо достовірність. Достовірність повинна базуватись на перевірених даних. Використовуючи недостовірні дані, може негативно вплинути на ситуацію підприємства. Тому варто проводити чіткий аналіз всіх даних що надходять.

Останнім важливим критерієм інформаційного забезпечення є достатність інформації. Інформація повинна надавати необхідні дані для ефективного управління та використання основних засобів. Дозволить детально розібратись в ситуації та прийняти найдоцільніше рішення.

Серед основного інформаційного забезпечення виділяють таке програмне забезпечення:

1. BAS Бухгалтерія— це програма для ведення бухгалтерського обліку, зокрема основних засобів. Може виконувати такі види операцій:

нарахування амортизації, переоцінка, придбання, введення в експлуатацію та вибуття;

2. Fixed Asset Tracker – допомагає здійснювати керування життєвим циклом основних засобів, тобто від купівлі до вибуття;
3. SAP EAM – програма, котра займається відстежуванням стану основних засобів, планування ремонтів та аналізу витрат на обслуговування;
4. Microsoft Dynamics 365 – комплексна платформа для управління бізнесом, створена для оптимізації бізнес-процесів. Серед основних можливостей даної платформи можемо виокремити, аналіз ефективності використання засобів, управління життєвим циклом та відслідковування технічних можливостей.

Підводячи підсумки вищезазначеної інформації, нормативно-правове та інформаційне забезпечення є важливим елементом при здійсненні управління основними засобами. Поєднання цих двох складових має на меті покращити стан підприємства та забезпечити стабільний розвиток на тривалий термін.

Висновки до розділу 1

Отже, після дослідження теоретичних основ ефективності використання основних засобів підприємства можна стверджувати, що вони відіграють важливу роль в розвитку підприємства. Було визначено, що «основні засоби» – це матеріальні активи, які використовуються в процесі виробництва, постачання продукції або послуг, термін якого перевищує один календарний рік та вартість яких переноситься шляхом амортизаційних відрахувань. До складу основних засобів відносяться: земельні ділянки, будівлі, машини, транспортні засоби та інші елементи, які зазначені в національному та міжнародному стандарті.

Проаналізувавши механізм управління основними засобами підприємства, основними етапами управління було виокремлено: формування, використання,

оновлення та вибуття. На функції ефективного використання основних засобів покладені функції планування, організації, мотивації та контролю. Кожна функція входить до складної системи управління та має велику вагу. Також, було визначено основні чинники впливу на відтворення основних засобів, які є актуальними в умовах сьогодення.

В третьому пункті даного розділу, було зазначено показники за якими можна здійснити оцінку ефективності основних засобів підприємства. Для оцінки ефективності використання основних засобів використовують три групи показників, серед яких: узагальнюючі, часткові показники та показники технічного стану. Ці показники допоможуть надати певне уявлення щодо теперішнього стану та прогнозування майбутніх результатів принесених від застосування даних засобів.

Основними нормативними документами, які регулюють відносини у сфері основних засобів є ЗУ «Про Бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковий кодекс України, П(С)БО 7 «Основні засоби», МСБО 16 «Основні засоби» Безпосередньо внутрішній контроль на підприємстві допомагає здійснювати ведення форм первинного обліку.

Інформаційне забезпечення, яке здійснюється на базі електронних інформаційних систем, серед яких BAS Бухгалтерія, Fixed Asset Tracker та SAP EAM, допомагає відстежувати життєвий цикл основних засобів,, здійснювати планові роботи щодо вдосконалення та здійснити розрахунок за вартістю операцій пов'язаних з модернізацією .

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ

ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ТОВ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ ПИВОВАРНИЙ ЗАВОД»

2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства

Для дослідження ефективності використання основних засобів було обрано ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». Історія даного підприємства бере свій початок ще з 19 століття. Перша згадка про броварню в Бердичеві була датована в 1861 році, чеським колоністом Станіславом Чеп. В цьому місті він придбав ділянку землі та збудував пивоварний завод, який складався з виробничих цехів та артезіанської свердловини.

Реєстраційна картка ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» зазначена в табл. 2.1.[2]

Таблиця 2.1

Реєстраційна картка підприємства

1.Повна назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «Бердичівський пивоварний завод»
2. Скорочена назва підприємства	ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»
3. Юридична адреса	13306, Житомирська область, місто Бердичів, вулиця Європейська, будинок 114
4. Фактичне місцезнаходження	13306, Житомирська область, місто Бердичів, вулиця Європейська, будинок 114
5.Телефон	+38 (041) 432 -12-96
6.Код ЄДРПОУ	05148342
7. Номер і дата реєстрації	20.02.2006
8. Дата заснування та фактичний термін діяльності, років	20.02.2006 (19 років 1 місяць)
9. Форма власності	недержавна власність
10. Організаційно – правова форма	товариство з обмеженою відповідальністю

ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» є юридичною особою, має в своєму розпорядженні майно, несе відповідальність по своїх зобов'язаннях.

Перелік засновників даного підприємства та частку внесення коштів до статутного капіталу буде відображено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Характеристика засновників підприємства за статутним капіталом

Засновники підприємства	Статутний капітал	
	сума, грн.	питома вага, %
Марчук Н.А.	152 708	9
Ліпецький В.О.	859 462	50,653
Ліпецький О.Л.	38 568	2,273
Гиріна О.А.	152 708	9
Верещак В.І.	186 643	11
Бурлака В.Ф.	152 708	9
Савчук Т. О.	1 245	0,073
Бурлака М.Ф.	152 708	9
Разом	1 696 750	100

Джерело: Складено за матеріалом [1]

Як відображено в табл. 2.2, кількість засновників складається з 8 осіб, де найбільшу частку має Ліпецький В.О. в розмірі 859 462 грн або 50,653% , тоді як найменшу частку займає Савчук Т.О. в розмірі 1 245 грн або 0,073%. Загальна сума статутного капіталу становить 1 696 750 грн

Діяльність даного підприємства спрямована на задоволення потреб споживача та отримання максимально можливих прибутків від здійснення даної діяльності.

Виробниче обладнання даного підприємства відповідає всім міжнародним стандартам та нормам.

На підприємстві впроваджені системи ДСТУ ISO 9001: 2009 «Система управління якістю», ДСТУ ISO 22000 : 2009 «Система управління безпеністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга».

Метою роботи ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»:

- виробництво якісного пива;
- відповідність міжнародним стандартам;
- розширення ринків збуту;
- задоволення потреб споживача;
- міжнародне партнерство;

Виходячи з вищезазначених поставлених завдань, можемо виокремити основні напрямки діяльності ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» згідно КВЕД[19]:

- 11.05 Виробництва пива;
- 11.06 Виробництва солоду;
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт;
- 46.34 Оптова торгівля напоями;
- 47.25 Роздрібна торгівля напоями в спеціалізованих магазинах;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 35.30 Забір, очищення та постачання води.

На підприємстві використовується лінійна – функціональна структура управління. Дана структура по горизонталі розподіляється за сферою відповідальності та керуючи особами, тоді як за вертикаллю здійснюється конкретний розподіл посадових осіб та відділів, котрі їм підпорядковуються. Система управління представлена на рис. 2.1.

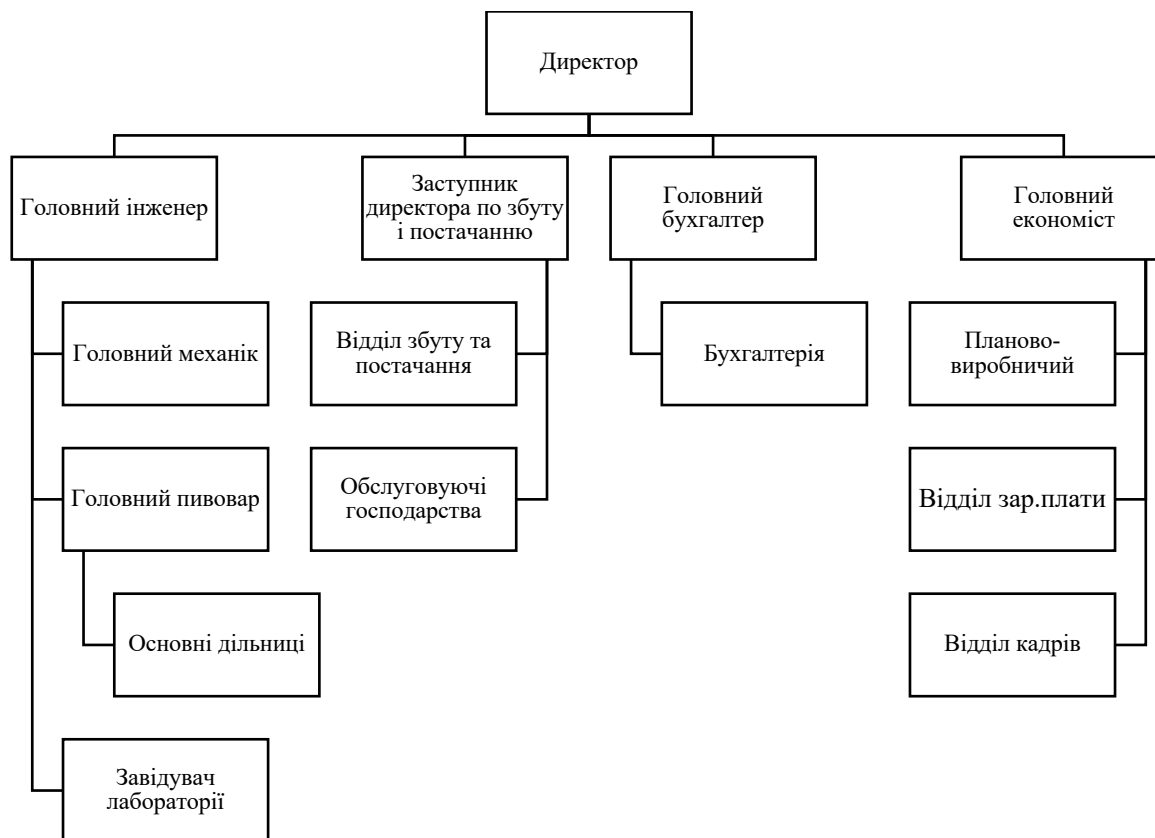

Рис. 2.1. Лінійно-функціональна структура управління
ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Керівництво підприємством здійснює директор, йому підпорядковуються головний інженер, головний бухгалтер, головний економіст та заступник директора по збуту і постачанню. Головний інженер несе відповідальність та здійснює контроль за головним механіком, головним пивоваром, який в свою чергу відповідальний за роботу основних дільниць та завідувачем лабораторії.

За функції збуту та постачання необхідної сировини та обладнання, несе відповідальність заступник директора. Йому підпорядковуються відділи збуту та постачання та обслуговуючі господарства.

Економічну службу на підприємстві очолює головний економіст. Він несе відповідальність за вчасністю виплат податкових зобов'язань, контроль за виплатами заробітної плати працівникам та контроль за виконанням планових завдань. Йому підпорядковані планово-виробничий відділ, відділ кадрів та відділ заробітної плати.

Наступним кроком буде розглянуто організаційну структуру виробничих дільниць заводу. Управління здійснюється за лінійною структурою, тобто кожна дільниця підпорядковується окремому керівнику. Серед основних переваг можна виділити:

- ефективний контроль за виробничими процесами;
- швидке прийняття рішень;
- підпорядкування одному керівнику;
- оперативне реагування на проблеми, котрі виникають під час виробничого процесу;
- мінімальний ризик створення конфлікту між підрозділами.

На підприємстві є основні дільниці, допоміжні та обслуговуючі дільниці. Детальніше розглянемо структуру на рисунку 2.2.

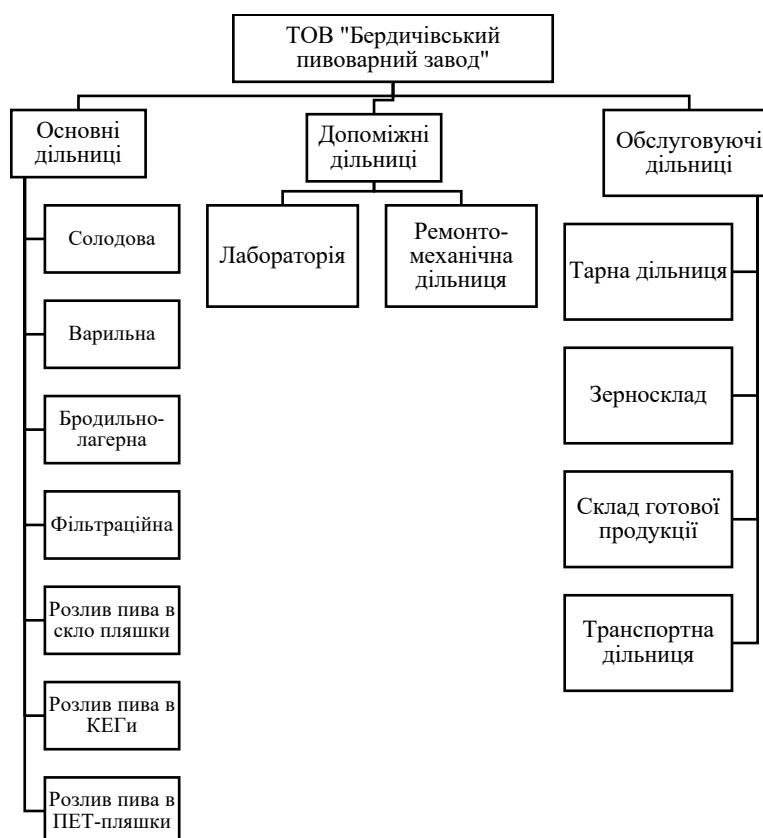

Рис. 2.2. Лінійна структура виробничих дільниць ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Підприємство пропонує клієнтам продукцію власного виробництва, а саме пиво. Існує 13 сортів пива, кожен з яких має власну унікальність та відрізняється за своєю смаковою структурою. До таких сортів відносять: «Бердичівське Класичне», «Бердичівське Хмільне», «Бердичівське Віденське», «Бердичівське Кармеліт», «Бердичівське Лагер», «Бердичівське Преміум», «Бердичівське Пшеничне», «Вечірній Бульвар», «Пшеничне Gold», «Бердичівське Ювілейне», «Старий Бердичів», «Бердичівське Оригінальне», «Бердичівське Леон».

Основним ринком збуту є Житомирська область, також вони постачають свою продукцію в більшість областей України. Підприємство співпрацює з дистриб'юторською компанією ТОВ «ВІРАМ». Торгівлю на ринку здійснюють на ринку власними силами. Займаються оптовою та роздрібною торгівлею.

Підприємство на українському ринку виробників пива займає ключові позиції. Ринок виробників пива в Україні є дуже насиченим. Кожне підприємство має унікальність, широкий асортимент, інноваційні рішення та індивідуальний підхід.

Основними конкурентами на ринку пива є: Carlsberg Ukraine, ПрАТ «Оболонь», «AB InBev Efes Україна» та «Перша приватна броварня». Характеристика конкурентів представлена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3.

Характеристика конкурентів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Назва конкурента	Відомі бренди в асортименті	Географічне охоплення	Соціальна відповідальність
Carlsberg Ukraine	Carlsberg, Kronenbourg 1664, Львівське, Seth & Riley's Garage та ін.	Вся Україна	- Підтримка лікарень та медиків у боротьбі з COVID-19; - Підтримка культурних ініціатив (мистецькі та музичні заходи); - Впровадження проєктів зі збереження води на виробництвах - Створення інклюзивних робочих місць для ветеранів війни.

Продовження табл. 2.3

ПрАТ «Оболонь»	Оболонь, Nike, Zibert, BeerMix, Zlata Praha та ін.	Вся Україна	- Участь у програмах озеленення міст; - Проведення тренінгів щодо зменшення зловживання алкоголем; - Розвиток виробництво безалкогольних напоїв/
AB InBev Efes Україна	Чернігівське, Рогань, Staropramen, Stella Artois, Lowenbrau та ін.	Вся Україна	- Створення екологічно чистої інфраструктури; - Перехід на енергоресурси з відновлювальних джерел; - Збільшення кількості в безалкогольних та слабоалкогольних напоїв.
Перша приватна броварня	Бочкове, Heineken, Закарпатське та ін.	Вся Україна	- Впровадження екологічного пакування; - Допомога дитячим будинкам та лікарням; - Впровадження проєктів зі збереження води на виробництвах.

Таким чином, можна підсумувати вищезазначену інформацію. ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» один з найбільших виробників пива в регіоні. Основна мета підприємства полягає у виробництві продукту згідно міжнародним стандартам, задоволення потреб споживача, вихід на нові ринки збуту та міжнародне партнерство. З кожним роком асортиментна лінія даного підприємства зазнає змін, з'являються нові сорти пива, де використовуються нові технології та інноваційні рішення. Підприємство має високий потенціал у зайнятті більшої частки збуту на українському ринку та одночасно посідає високі позиції.

2.2. Діагностика фінансово – економічного стану ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Для оцінки стану підприємства варто проводити аналіз фінансово – економічних показників підприємства. Дана умова забезпечує ефективний контроль здійснення діяльності та відслідковування проблемних позицій з метою подальшого їх усунення.

Використовуючи порівняльний аналіз фінансових показників за певний проміжок часу, це допоможе надати об'єктивні оцінки фінансової стійкості в порівнянні з конкурентами. В умовах сьогодення, коли кількість конкурентів зростає та застосовуються новітні підходи, варто детально оцінювати власну ситуацію та знаходити шляхи покращення.

Діагностика фінансово – економічного стану ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» може надати керівній ланці управління більш детальну інформацію про теперішній стан та будуть будувати стратегію щодо досягнення поставленої цілі перед підприємством, після аналітичної оцінки даного об'єкту.

Оцінка фінансового стану проводиться регулярно, щоб мати оперативні результати про поточні результати. На підприємстві проводять оцінку фінансових результатів через складання річних фінансових звітів, також складаються квартальні звіти.

Розглянемо динаміку основних економічних показників підприємства в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Основні економічні показники діяльності ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2022 – 2024 рр.

№	Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
		2022	2023	2024	+/-	%
1	Чистий дохід, тис. грн.	184 629	224 730	246 004	61 375	33,24
2	Валовий прибуток, тис. грн.	40 912	69 162	74 429	33 517	81,92
3	Чистий прибуток, тис. грн.	18 179	33 800	29 761	11 582	63,71
4	Середньорічна вартість активів, тис. грн.	180 852,5	204 069,5	236 642,5	55 790	30,85
5	Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	100 563,5	112 552	129 939,5	29 376	29,21
6	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	80 289	91 517,5	106 703	26 414	32,90

Продовження табл. 2.4

7	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	150	154	136	-14	-9,33
8	Фондовіддача	1,89	2,24	2,42	0,53	28,04
9	Фондомісткість	0,53	0,45	0,41	-0,12	-22,64
10	Фондоозброєність, тис. грн /ос.	652,68	652,84	747	94,32	14,45
11	Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	1 230,86	1 459,28	1 808,85	577,99	46,96
12	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,29	2,45	2,3	0,01	0,44

Проаналізувавши табл. 2.3, можемо зробити висновок. Чистий прибуток за 2022 – 2024 рр. зазнав змін, а саме зростання на 11 582 тис. грн. або 63,71 % та становить 29 761 тис. грн. Даний результат свідчить про позитивну тенденцію здійснення діяльності. Наслідком такого результату стало збільшення чистого доходу на 61 375 тис. грн. або 33,24% та становить 246 004 тис. грн. Таке зростання можна пояснити вагомим збільшенням кількості обсягу збуту продукції.

Валовий прибуток збільшився на 33 517 тис. грн. або 81,92% та складає 74 429 тис. грн. Такий результат спричинений вагомим зростанням чистого доходу, який спроможний покрити собівартість даного товару.

Аналіз свідчить, що середньорічна вартість активів зросла на 55 790 тис. грн. або 30,85% та становить 236 642,5 тис. грн. Це може вказувати на підвищення активності підприємства, а саме впровадження нового обладнання , транспорту і т.п.

За період 2022 – 2024 рр. середньооблікова чисельність працівників зменшилась на 14 осіб або 9,33% та становить 136 осіб, такий результат може свідчити що підприємство поступово відмовляється від фізичної праці на певних ділянках та запроваджує автоматизовані лінії виробництва. Водночас продуктивність праці зросла на 577,99 тис. грн./ос. або 46,96% та становить 1 808,85 тис. грн./ос..

Фондовіддача зросла на 0,53 грн або 28,04 % та становить 2,42 грн. Даний показник вказує на дохідність та скільки надано послуг на кожну гривню фінансових ресурсів вкладену в основні засоби.

Також збільшилась фондоозброєність на 94 тис. грн./ос. або 14,45 % та становить 747 тис. грн./ос.

Тоді як рівень фондомісткості зменшився на 0,12 або 22,64% та становить 0,41, показник вказує скільки потрібно вкласти коштів в основні засоби, для отримання 1 грн чистого доходу.

Збільшення коефіцієнта оборотності оборотних активів на 0,01 або 0,44 може свідчити про підвищення дохідності оборотних активів підприємства.

В цілому по підприємству відслідковується позитивна тенденція, але існує потреба в покращенні певних позицій, щоб кожен рік результати ставали ще кращими.

На доповнення табл. 2.4, буде проведено механізм формування фінансових результатів діяльності в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Механізм формування фінансових результатів діяльності

ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2022 – 2024 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+, -	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	184 629	224 730	246 004	61 375	33,24
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	143 717	155 568	171 575	27 858	19,38
Валовий: прибуток (збиток)	40 912	69 162	74 429	33 517	81,92
Інші операційні доходи	838	21 640	2 421	1 583	188,90
Адміністративні витрати	16 950	28 158	36 828	19 878	117,27
Витрати на збут	608	929	802	194	31,91

Продовження табл. 2.5

Інші операційні витрати	2 022	1 426	3 779	1 757	86,89
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	22 170	60 289	35 441	13 271	59,86
Інші фінансові доходи	-	4	11 407	11 407	-
Інші витрати	-	19 074	10 554	10 554	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	22 170	41 219	36 294	14 124	63,71
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	18 179	33 800	29 761	11 582	63,71

Як свідчать дані з табл. 2.5, за 2022 – 2024 рр. підприємство має позитивні результати. Відображено зростання чистого прибутку на 11 582 тис. грн. або 63,71% та становить 29 761 тис. грн.

Собівартість зросла на 27 858 тис. грн. або 19,38% та складає 171 575 тис. грн.

Це може свідчити про підвищення витрат на ресурси з яких виготовляється продукція, витрати на перевезення та можливо пов'язані з підвищенням заробітної плати працівника, що безпосередньо має вплив на собівартість.

Адміністративні та витрати на збут зросли в порівнянні з 2022 роком, це може бути через витрати з реалізацією, транспортуванням та маркетингом.

В цілому розвиток підприємства має позитивну тенденцію.

Наступним етапом аналізу фінансового стану ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» стане характеристика майна підприємства та джерела його формування, котра представлена в табл. 2.6.

Аналіз майнового стану дасть змогу оцінити ефективність використання активів та знайти позиції, які потребують вдосконалення.

Таблиця 2.6

Характеристика майна підприємства ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» та джерел його формування за балансом

Показники	На 31.12.2022		На 31.12.2023		На 31.12.2024		Відхилення 2024 р. до 2022 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
АКТИВИ									
1. Необоротні активи:	104 917	56,06	120 187	54,39	139 692	55,37	34775	33,15	-0,69
в т.ч. основні засоби	104 193	99,3	96 883	80,61	106 301	76,1	2 108	2,02	-23,21
Незавершені капітальні інвестиції	505	0,5	23 085	19,21	33172	23,74	32667	6468, 71	23,26
Довгострокові фінансові інвестиції	219	0,2	219	0,18	219	0,16	0	0,00	-0,05
2. Оборотні активи	82 238	43,94	100 797	45,61	112 609	44,63	30 371	36,93	0,69
в т.ч. запаси	50 193	61,0	53 825	53,40	53 391	47,41	3 198	6,37	-13,62
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	18 596	22,6	15 034	14,92	40 600	36,05	22004	118,33	13,44
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	903	1,1	340	0,34	26	0,02	-877	-97,12	-1,07
Гроші та їх еквіваленти	12 296	15,0	31348	31,10	16 613	14,75	4 317	35,11	-0,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	-	-	1729	1,54	1 729	-	1,54
Витрати майбутніх періодів	250	0,3	250	0,25	250	0,22	-	-	0,08
ПАСИВИ									
1. Власний капітал	179 730	96,03	212 031	95,95	237 692	94,21	57962	32,25	-1,82
в т.ч. зареєстрований капітал	1697	0,94	1697	0,8	1697	0,71	0	-	-0,23
Капітал у дооцінках	1053	0,59	1054	0,5	1054	0,45	1	0,09	-0,14

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Додатковий капітал	5063	2,82	5063	2,39	5063	2,13	0	-	-0,69
Резервний капітал	4693	2,61	6383	3,01	7871	3,31	3 178	67,72	0,7
Нерозподілений прибуток	167 224	93,04	197 834	93,3	222 007	93,4	54783	32,76	0,36
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	7 425	3,97	8 953	4,05	14 609	5,79	7 184	96,75	1,82
БАЛАНС:	187 155	100	220 984	100	252 301	100	65146	34,81	-

Аналіз свідчить, що балансова вартість за період 2022 – 2024 рр. збільшилась на 65 146 тис. грн. або 34,81% та складає 252 301 тис. грн. Але за даний період структура балансу зазнала вагомих змін. Беручи до уваги до активи, то вони складаються з необоротних та оборотних активів.

Необоротні активи збільшились на 34 775 тис. грн. або 33,15% та становить 139 692 тис. грн. Найбільшу частку займає стаття «Основні засоби» на 2024 рік в структурі необоротних активів вони займають 76,1%, що на 23,2 % менше ніж в 2022 році. Тоді як найменшу частку займає «Довгострокові фінансові інвестиції» в розмірі 0,02%.

Оборотні активи також збільшились на 30 371 тис. грн. або 36,93% та становить 112 609 тис. грн. Найбільшу частку займає стаття «Запаси» на 2024 рік в структурі оборотних активів вони займають 47,41%, що на 13,62 % менше ніж в 2022 році. Тоді як найменшу частку займає «Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом» в розмірі 0,16%.

В структурі активів відбулися зміни, а саме «Необоротні активи» зменшились на 0,69% та становить 55,37%. Тоді як «Оборотні активи» збільшились на 0,69% та становить 44,63%.

Проаналізувавши структуру пасивів, можна стверджувати що вони складаються з власного капіталу, довгострокових та поточних зобов'язань і

забезпечень. Власний капітал збільшився на 57 962 тис. грн. або 32,25 % та становить 237 692 тис. грн. Найбільшу частку в структурі займає стаття «Нерозподілений прибуток», а саме 93,4% та збільшився на 0,36%. Поточні зобов'язання збільшились на 7 184 тис. грн. або 96,75% та складає 14 609 тис. грн.

В структурі пасивів відбулися зміни, а саме «Власний капітал» зменшились на 1,82% та становить 94,21%. Тоді як «Поточні зобов'язання і забезпечення» збільшились на 1,82% та становить 5,79%.

Заключним етапом дослідження стане оцінка динаміки показників фінансового стану підприємства. (табл. 2.7) До складу цих показників входять: оцінка ліквідності, ділової активності та оцінка рентабельності.

Таблиця 2.7

Динаміка показників оцінки фінансового стану
ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2022 – 2024 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2024 р до 2022 р.
	2022	2023	2024	
				+, -
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	11,08	11,26	7,71	-3,37
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,66	3,5	1,14	-0,52
3. Чистий оборотний капітал	74 813	91 844	98 000	23 187
4. Коефіцієнт автономії	0,96	0,96	0,94	-0,02
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	24,21	23,68	16,27	-7,94
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,91	0,91	0,87	-0,04
7. Коефіцієнт оборотності активів	1,02	1,1	1,04	0,02
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,08	1,15	1,09	0,01
9. Рентабельність господарської діяльності, %	11,13	16,48	13,31	2,18
10. Рентабельність власного капіталу, %	10,65	17,26	13,24	2,59
11. Рентабельність продукції, %	28,47	44,46	43,38	14,91

Підсумовуючи результати табл. 2.7, можемо зробити висновки. Коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 3,37 та становить 11,08. Коефіцієнт відповідає нормативному значенню, такий результат свідчить про достатній рівень ліквідності підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився на 0,52 та становить 1,14. Невдівлячись на зменшення він відповідає нормативам та може погасити поточні зобов'язання на 114%.

Коефіцієнт автономії зазнав незначного зменшення в розмірі 0,02 та склав 0,94. Це свідчить, що у підприємства відсутня залежність від залучених коштів.

Коефіцієнт фінансової стабільності зменшився на 7,94 та становить 16,27, тобто на кожну гривню зобов'язань підприємства припадає 16,27 грн. власного капіталу.

Коефіцієнт оборотності активів збільшився на 0,02 та становить 1,04, що свідчить про підвищення ефективності використання активів підприємства. На кожну гривню залучених коштів було надано послуг на суму 1,04 грн.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу зазнав мінімального зростання в розмірі 0,01 та становить 1,09. Це свідчить про позитивну тенденцію та означає про ефективне використання власних засобів для отримання майбутніх доходів.

Рентабельність власного капіталу зросла на 2,59 % за 2022-2024 рр. та становить 13,24%, тобто кожна гривня залучених коштів дозволила отримати 0,1324 грн з чистого прибутку.

Великих змін зазнала рентабельність продукції, а саме на 14,91% та становить 43,38%, це характеризує що одиниця реалізованої продукції приносить підприємству 0,4338 грн. прибутку.

Рентабельність господарської діяльності збільшилась на 2,18 % та становить 13,31%. Результат свідчить, що саме в такому розмірі підприємство отримує прибуток від господарської діяльності з 1 гривні.

Підсумовуючи даний аналіз, можна стверджувати, що підприємство має значний потенціал в здійсненні діяльності. Має позитивні тенденції, що свідчить про успішне функціонування та подальший розвиток.

2.3. Оцінка ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

В даній частині роботи, здійснимо аналіз основних засобів в декілька етапів. Першим з цих етапів стане визначення, яка частку займають основні засоби в структурі необоротних активів. Інформація про необоротні активи міститься в балансі підприємства. Тому проведемо аналіз структури та динаміки необоротних активів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2022 – 2024 рр. в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз структури та динаміки необоротних активів на ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Показники	2022		2023		2024		Відхилення 2022 до 2024 рр.		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+/-	%	п.с.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
Незавершені капітальні інвестиції	505	0.48	23085	19,21	33172	23,7	32667	98,48	23,22
Основні засоби	104193	99,31	96883	80,61	106301	76,1	2108	2,02	-23,21
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	219	0,21	219	0,18	219	0,2	0	-	-0,01
Всього	104917	100,00	120187	100,00	139692	100,00	34775	33,15	-

Підсумовуючи результати табл. 2.8, можемо зробити висновок. Загальна вартість необоротних активів зросла на 34 775 тис. грн. або 33,15% та становить 139 692 тис. грн.

Найбільшу частку в структурі займають «Основні засоби», які збільшились на 2 108 тис. грн. або 2,02% та становить 106 301 тис. грн. Тоді як найменшу частку має «Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в

капіталі інших підприємств» в розмірі 219 тис. грн. Жодних змін за проаналізований період не відбулось.

Також відбулись зміни в структурі, найбільших змін зазнала стаття «Незавершені капітальні інвестиції», а саме збільшились на 23,22% та становили в 2024 році 23,7%. Такий результат завдав вагомих змін в статті «Основні засоби», які зменшились на 23,21% та становлять 76,1%.

Наступним кроком аналізу основних засобів, стане дослідження його структури, яка наведена в табл. 2.9 та відображена на рисунках 2.3, 2.4 та 2.5.

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки та структури основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2022 - 2024 рр.

Групи основних засобів	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення 2024р. до 2022 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+ / -	%	п. с
Земельні ділянки	666,84	0,64	1453,25	1,5	1392,54	1,31	752,7	108,83	0,67
Будинки, споруди та передавальні пристрої	22484,85	21,58	19124,7	19,74	19963,33	18,78	-2521,25	-11,21	-2,8
Машини та обладнання	75383,64	72,35	68961,3	71,18	78460,77	73,81	3077,13	4,08	1,46
Транспортні засоби	4751,20	4,56	6278,02	6,48	5166,23	4,86	415,03	8,74	0,3
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	687,67	0,66	871,95	0,9	1126,79	1,06	439,12	63,86	0,4
Інші основні засоби	218,8	0,21	193,78	0,2	191,34	0,18	-27,46	-12,55	-0,03
Разом	104 193	100	96 883	100	106 301	100	2108	2,02	-

Аналіз структури основних засобів свідчить, що за 2022 – 2024 рр. збільшились на 2 108 тис. грн. або 2,02% та становить 106 301 тис. грн. Найбільше місце займає група «Машини та обладнання», за цей період вона зросла на 3077,13

тис. грн. або 4,08 та становить 78 460,77 тис. грн. Дане явище може бути пов'язане з розширенням виробництва, що спричинило закупівлю нового обладнання або модернізація наявного.

Також вагоме зростання зазнала група «Земельні ділянки», які зросли на 752,7 тис. грн. або 108,83% та становить 1392,54 тис. грн. Така тенденція може свідчити про закупівлю земельних ділянок, на яких планується будівництво нових виробничих цехів, складів або для здачі в оренду.

Найменшу частину містить група «Інші основні засоби», які зменшились на 27,46 тис. грн. або 12,55% та становить 191,34 тис. грн.

Також, відбулися зміни в структурі, де найбільших змін зазнали групи «Машини та обладнання» та «Будинки, споруди та передавальні пристрої», вони збільшились на 1,46% та зменшились на 2,8% відповідно.

Рис. 2.3 Структура основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»
за 2022 рік

Рис. 2.4 Структура основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2023 рік

Рис. 2.5 Структура основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2024 рік

Для якісної оцінки ефективності використання основних засобів проведемо розрахунки, які вказують на результати роботи та стану ресурсів. Їх поділяють на

узагальнюючі показники та показники технічного стану. Дані групи показників розглянемо в табл. 2.10 та 2.11.

Таблиця 2.10

Аналіз основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»
за узагальнюючими показниками

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
1. Фондовіддача	1,89	2,24	2,42	0,53	28,04
2. Фондомісткість	0,53	0,45	0,41	- 0,12	- 22,64
3. Фондоозброєність, тис. грн/ ос.	652,68	652,84	747	94,32	14,45
4. Рентабельність основних засобів, %	18,57	33,62	29,3	10,73	-

Як свідчить аналіз, фондівіддача зросла на 0,53 грн або 28,04 % та становить 2,42 грн. Даний показник вказує на дохідність та скільки надано послуг на кожну гривню фін. ресурсів вкладену в основні засоби.

Також збільшилась фондоозброєність на 94 тис. грн./ос. або 14,45 % та становить 747 тис. грн./ос.

Це свідчить, що працівники даного підприємства мають достатню кількість забезпеченості основних засобів, тоді як рівень фондомісткості зменшився на 0,12 або 22,64% та становить 0,41, показник вказує скільки потрібно вкласти коштів в основні засоби, для отримання 1 грн чистого доходу.

В даному випадку ситуація має позитивний наслідок, тобто для отримання доходу знадобиться менше вкладати коштів.

Рентабельність основних засобів збільшилось на 10,73% та становить 29,3%. Це свідчить, що підприємство почало краще використовувати свої основні засоби, що призвело до зростання прибутків.

Таблиця 2.11

Аналіз основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»
за показниками технічного стану

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
1. Коефіцієнт оновлення	0,16	0,06	0,12	-0,04	-25
2. Коефіцієнт приросту	0,19	0,06	0,13	-0,06	-31,6
3. Коефіцієнт придатності	0,54	0,47	0,46	-0,08	-14,8
4. Коефіцієнт вибуття	0,008	0,0005	0,0009	-0,0071	-88,75
5. Коефіцієнт зносу	0,46	0,53	0,54	0,08	17,4

Як свідчить аналіз, загальна тенденція щодо технічного стану основних засобів має негативний характер. коефіцієнт оновлення зменшився на 0,04 або 25 % та становить 0,12, але порівнюючи з 2023 роком то відбулось зростання на 0,12. За цей період відбулось значне оновлення матеріально-технічного оснащення, тобто зменшився термін придатності.

Коефіцієнт придатності зменшився на 0,08, що свідчить про зменшення терміну використання даних основних засобів.

Коефіцієнт приросту за 2022-2024 рр. зменшився на 0,06 або 31,6% та становить 0,13, даний результат вказує, що на підприємстві за даний період вибуття основних засобів перевищувало надходження. Тоді як за 2023-2024, спостерігається зворотня ситуація, де відбулось збільшення на 0,07.

Коефіцієнт зносу свідчить, що амортизаційний термін використання наближається до закінчення, а саме підвищення показника на 0,08 або 17,4% та складає 0,54.

Отже, здійснивши аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» було визначено, що існує значна потреба в оновленні основних засобів, щоб підприємство не зазнало фінансових втрат.

2.4. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Важливим компонентом здійснення ефективного функціонування підприємства є ефективне використання його основних засобів. Даний показник характеризує та вказує на важливість його покращення, тому що від нього залежить результативність діяльності. Має вплив на підвищення рентабельності, характеризує їх дохідність та забезпеченість підприємства основними засобами.

Провівши аналіз в минулій частині роботи, було визначено потребу в оновленні обладнання ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». Тому одним з напрямів підвищення ефективності використання основних засобів буде запропоновано закупівля автоматичної лінії розливу пива.

Таке рішення має велику кількість переваг, серед яких:

1. Підвищення продуктивності. Закупівля нового обладнання дозволить збільшити обсяги виробництва без додаткових витрат на робочу силу та забезпечення високої швидкості проведеної операції.

2. Зменшення витрат. Знизиться потреба в постійному технічному обслуговуванні, що значно зменшить витрати коштів.

3. Поліпшення якості продукції. Сучасне обладнання дозволяє досягати більш високих стандартів якості, що сприяє підвищенню лояльності клієнтів та зниження кількості неякісно виробленої продукції.

4. Гнучкість у виробництві. Автоматичні лінії розливу легко інтерпретувати до різного типу та обсягу тари, що дозволить провести швидку адаптацію до змін у попиті.

5. Зниження витрат на оплату праці. Впроваджуючи автоматизовану лінію це гарантовано зменшить витрати на оплату праці робітників, які здійснювали ті ж самі функції.

Проведемо розрахунки щодо доцільності закупівлі автоматичної лінії розливу пива. Загальна вартість обладнання становить 3 160 тис. грн. (табл. 2.13)

Для розрахунку ефективності купівлі обладнання нам потрібні вихідні дані, які відображено в табл. 2.12

Таблиця 2.12

Вихідні дані для розрахунку ефективності купівлі обладнання

Показник	Значення
Максимальна продуктивність старого обладнання, шт./год.	1700
Максимальна продуктивність нового обладнання, шт./год.	2000
Тривалість робочої зміни, год.	8
Середня кількість робочих днів/місяць	20
Кількість змін	2

Отримавши дані можемо провести розрахунки:

Продуктивність для старого обладнання на місяць: $1700 \cdot 8 \cdot 2 \cdot 20 = 544\,000$ штук

Продуктивність на рік: $544\,000 \cdot 12 = 6\,528\,000$ штук

Використовуючи старе обладнання підприємство при максимальній продуктивності на рік може отримати 6 528 000 штук.

Продуктивність після закупівлі нового обладнання на місяць: $2000 \cdot 8 \cdot 2 \cdot 20 = 640\,000$ штук

Продуктивність на рік: $640\,000 \cdot 12 = 7\,680\,000$ штук

Ефект в абсолютних показниках = $7\,680\,000 - 6\,528\,000 = 1\,352\,000$ штук

Ефект у відносних показниках = $1\,352\,000 / 6\,528\,000 \cdot 100 = 20,71\%$

Як свідчать розрахунки, після впровадження нового обладнання зросте продуктивність на 1 352 000 штук або 20,71% та становитиме 7 680 000 штук

Для визначення ефективності закупівлі нового обладнання скористаємось дисконтованими оцінками.

Враховуючи вартість закупівлі та всіх пов'язаних з ним витрат проведемо розрахунки та всі потрібні дії для вирахування терміну окупності в табл. 2.13.

Розрахунок буде базуватись на кількості інвестованих коштів в обладнання.

Таблиця 2.13

Складові інвестиційної вартості автоматичної лінії розливу

Стаття витрат	Сума, тис. грн.
Закупівельна вартість	2 650
Доставка	65
Монтажні дії	180
Амортизація витрат	265
Інші витрати	30
Разом	3 160

Провівши розрахунок ми дізнались, що інвестиційна вартість буде становити 3 160 тис. грн. Для цього підприємство закупить автоматичну лінію розливу пива за 2 650 тис. грн. Його доставка складе 65 тис. грн. Налагодження і монтаж, обійдуться ще в 160 тис. грн.. Облікова політика підприємства передбачає прямолінійний метод нарахування амортизації.

Для аналізу доцільності придбання нового обладнання використаємо, дисконтовані оцінки, серед яких індекс рентабельності інвестицій, чиста приведена вартість, грошовий потік та термін окупності.

Першочергово, визначимо грошовий потік, він буде сформований з амортизаційних відрахувань (виходячи із застосування прямолінійного методу та чистого прибутку. Термін служби даної лінії становить 15 років (розрахунок будемо проводити за 10 років).

Планується, що одна автоматична лінія розливу буде приносити виручку на рік в розмірі 5940 тис. грн. , а всі наступні роки з поступовим зростанням на 8%. Щорічні змінні витрати складуть 42% від виручки. Постійні витрати протягом реалізації даного проекту будуть незмінними та становлять 600 тис. грн.

Таблиця 2.14

Вихідні дані для розрахунку чистого грошового потоку

Показник	Рік 1	Рік 2 і далі
Виручка від реалізації, тис.грн.	5940	Зростання на 8%
Змінні витрати, тис. грн.	42% від виручки	
Амортизаційні відрахування, тис.грн	265	
Постійні витрати, тис.грн.	600	

Розрахунок грошових потоків представлений в табл. 2.15

Таблиця 2.15

Аналіз грошових потоків за проектом

Рік	Виручка	Змінні витрати	Постійні витрати	Податок на прибуток	Амортизація	ЧП	CF
1	5940	2494,8	600	512,14	265	2333,06	2598,06
2	6415,2	2694,38	600	561,75	265	2559,07	2824,07
3	6928,42	2909,93	600	615,33	265	2803,15	3068,15
4	7482,69	3142,73	600	673,19	265	3066,77	3331,77
5	8081,3	3394,15	600	735,69	265	3351,47	3616,47
6	8727,81	3665,68	600	803,18	265	3658,95	3923,95
7	9426,03	3958,93	600	876,08	265	3991,02	4256,02
8	10180,12	4275,65	600	954,80	265	4349,66	4614,66
9	10994,53	4617,7	600	1039,83	265	4737	5002
10	11874,09	4987,12	600	1131,65	265	5155,32	5420,32

Таблиця 2.16

Проміжні результати

Роки, i	CF _i	I _i	KД _i d=29%	CF _i * KД _i	I _i *KД _i	C _j
1	2598,06	3 160	0,775	2014,00	2449,61	2014,00
2	2824,07	0	0,601	1697,05	0	3 711,06
3	3068,15	0	0,466	1429,25	0	5 140,31
4	3331,77	0	0,361	1203,14	0	6 343,45
5	3616,47	0	0,280	1012,36	0	7 355,81
6	3923,95	0	0,217	851,50	0	8 207,31
7	4256,02	0	0,168	715,94	0	8 923,25
8	4614,66	0	0,130	601,76	0	9 525,01
9	5002,00	0	0,101	505,63	0	10 030,64
10	5420,32	0	0,078	424,74	0	10 455,38
Разом	38655,47	3 160	X	10 455,38	2449,61	X

Чиста приведена вартість вказує на суму прибутку, яку підприємство може отримати з врахуванням фактору часу. Отже для наших розрахунків, показник становить:

$$NPV = 10\,455,38 - 2449,61 = 8005,77 \text{ тис. грн}$$

Розрахунок вказує, що проект є ефективним та більшим за 0. Тобто, щоб доходи отримані від реалізації даної ідеї перевищували інвестиційні витрати мають становити 8005,77 тис. грн.

Індекс рентабельності інвестиції вказує скільки вкладених гривень генерує дохід. Для нашого проекту, цей показник становить 4,27, тобто стільки доходу приносить інвестована сума.

Останнім показником для визначення доцільності інвестицій в нове обладнання є дисконтований термін окупності, який вказує на термін що знадобиться для повернення всіх вкладених коштів.

$$DPP = 1 + (2\,449,61 - 2014)/1697,05 = 1,26 \text{ років}$$

Тобто проект окупиться через 1,26 років або через 1 рік і 95 днів (1 рік і 4 місяці). Проект щодо закупівлі нового обладнання є ефективним та доцільним до реалізації.

Для узагальнення всіх раніше здійснених досліджень, проведемо оцінку ризиків, які потенційно можуть очікувати в подальшій діяльності. В табл. 2.17 до оцінки можливих ризиків, надамо заходи щодо їх уникнення.

Таблиця 2.17

Оцінка ризиків щодо закупівлі нового обладнання для ТОВ «Бердичівський
пивоварний завод»

Ризик	Ймовірність настання	Заходи щодо зменшення впливу ризиків
1. Невідповідність міжнародним стандартам	Середня	1.1. Вибір сертифікованого обладнання; 1.2. Проведення попередньої тех. експертизи; 1.3. Залучення зовнішніх експертів для оцінки відповідності всіх технічних документів;
2. Технічні несправності після встановлення	Середня	2.1. Укладення домовленостей з більшим терміном після продажного обслуговування
3. Недостатня компетентність персоналу	Низька	3.1. Проводити тренінги для працівників; 3.2. Залучати зовнішніх спеціалістів для обміну досвідом щодо використання нового обладнання; 3.3. Завчасне ознайомлення працівників з новим обладнанням;
4. Недосягнення запланованих фінансових результатів	Середня	4.1. Підготовка фінансового плану з врахуванням всіх можливих розвитків події; 4.2. Розробка антикризового плану;
5. Відсутність потрібних комплектуючих деталей в регіоні	Середня	5.1. Завчасне створення мінімального запасу, щоб уникнути форс-мажорних ситуацій; 5.2. Перед придбанням обладнання перевірити наявність дистриб'юторів в регіоні;
6. Нестабільність валютного курсу	Висока	6.1. Попередня домовленість щодо фіксованої ціни в національній валюті;

Отже, купівлю нового обладнання можна цілком розглядати, як перспективу на майбутнє, яка згодом принесе приріст фінансових результатів. Врахувавши всі можливі ризики, як внутрішнього та зовнішнього характеру, та знайшовши протидію їм, цей проект є доцільним до реалізації.

Висновки до розділу 2

В процесі аналітичної оцінки стану та напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на прикладі ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» можемо зробити наступні висновки.

1. ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» є провідним виробником пива в своєму регіоні. Також входить до ключових виробників на території України. На даному ринку здійснює свою діяльність близько 20 років. Завод розташований в місті Бердичів. Асортимент підприємства налічує 13 різних сортів пива, кожен з яких має власну унікальність та відрізняється за своєю смаковою структурою. Працює та здійснює збут через дистриб'юторську компанію ТОВ «ВІРАМ». Основна мета підприємства полягає у виробництві продукту згідно міжнародним стандартам, задоволення потреб споживача, вихід на нові ринки збуту та міжнародне партнерство.

2. Аналіз показав, що ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» є прибутковим підприємством, про що свідчить збільшення чистого доходу від реалізації продукції та чистого прибутку. Зокрема, чистий дохід у 2024 році становив 246 004 тис. грн., що на 61 375 тис. грн. або 33,24% більше, ніж у 2022 році. Чистий прибуток підприємства за аналізований період зазнав зростання на 11 582 тис. грн. або 63,71 та становив 29 761 тис. грн.. Також, варто відзначити, що підприємство є доволі рентабельним, рентабельність на 2024 рік становить 13,31%, що на 2,18% більше ніж в 2022 році. Можна стверджувати, що підприємство має значний потенціал в здійсненні діяльності. Має позитивні тенденції, що свідчить про успішне функціонування та подальший розвиток.

3. Оцінка ефективності використання основних засобів свідчить, що основні засоби займають найбільшу частку в структурі необоротних активів на 2024 рік. Залишкова вартість основних засобів збільшилась на 2108 тис. грн. або 2,02% та становить 106 301 тис. грн. Було проведено оцінку основних засобів за узагальнюючими та показниками технічного стану. За показниками технічного стану, спостерігається зниження терміну придатності обладнання та підвищення коефіцієнту зносу. Аналіз ефективності використання основних засобів свідчить про наявність потреби в оновленні основних засобів, щоб підприємство не зазнало фінансових втрат.

4. Запропоновані заходи підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» свідчать, що наведена пропозиція є економічно обґрунтована та може бути впроваджена в реальній діяльності, яка може принести позитивний економічний ефект. Закупівля нової автоматичної лінії розливу пива є наступним кроком для підвищення рентабельності та прибутковості підприємства. Дана ідея купити нову лінію дозволить підвищити обсяги реалізації, збільшити обсяги виробництва та зменшити простої від несправності. Основна складова успішної реалізації полягає в достатньому рівні фінансування та врахування всіх можливих ризиків.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження теоретичних основ ефективності використання основних засобів підприємства можемо зробити наступні висновки.

1. Під час проведення дослідження, після аналізу поданих дефініцій різних вчених, було запропоновано узагальнене визначення, де основні засоби – це матеріальні активи підприємства, які беруть участь у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій та зберігають свою натуральну форму протягом тривалого періоду часу (більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік). Основні засоби є ключовим фактором успіху та показником конкурентоспроможності.

2. Механізм управління основними засобами підприємства – це оптимальна сукупність функцій управління, етапів створення, постановка цілей, визначення завдань та чинників впливу, які покликані забезпечити ефективне використання, вчасне втручання та оновлення. Управління основними засобами ґрунтується на функціях планування, мотивації, організації та контролю. Важливими етапами даного механізму є визначення потреби в закупівлі, ефективне використання та доцільне застосування, вчасність визначення потреби в оновленні та вибуття зі списку наявних активів.

3. Оцінка ефективності використання основних засобів підприємства є важливим етапом управління в цілому, адже формує інформацію про фактичний стан для подальших рішень прийнятих управлінським складом. Аналіз основних засобів розглядається, як комплексна сукупність дій, яка перебуває в певній послідовності для оцінки стану матеріально-технічної бази підприємства та основних показників даного спрямування. Показники оцінки основних засобів підприємства класифікуються залежно від їх призначення та поділяються на узагальнюючі, часткові та показники технічного стану. Загальний механізм

визначення стану основних засобів передбачає співставлення залишкової вартості на певну дату до вартості надходжень або вилучень на певну дату.

4. Нормативно-правове регулювання в сфері відносин ефективності використання основних засобів є одним з ключових чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, що визначає умови функціонування підприємства в цілому та ознайомлює з правилами обліку. Головними регуляторами в даній сфері є: Міністерство фінансів України, Державна податкова служба України та Державна аудиторська служба України. Законодавча база складається з декількох рівнів, від ЗУ «Про Бухгалтерський облік та фінансову звітність» до типових форм первинного обліку. Інформаційне забезпечення у сфері відносин ефективності використання основних засобів включає систему обліку, керування життєвим циклом та комплексний аналіз стану, що забезпечує обґрунтованість управлінських рішень у відповідній сфері.

5. Визначено, що ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» є провідним виробником пива в своєму регіоні. Підприємство посідає ключові позиції на ринку збуту, як провідний постачальник пива в Україні. ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» здійснює виробництво 13 сортів пива, серед яких: «Бердичівське Класичне», «Бердичівське Хмільне», «Бердичівське Віденське», «Бердичівське Кармеліт», «Бердичівське Лагер», «Бердичівське Преміум» і т.д. Мета підприємства полягає у виробництві продукту згідно міжнародним стандартам, задоволення потреб споживача, вихід на нові ринки збуту та міжнародне партнерство.

6. За результатами проведеного аналізу можна визначити зміни та вказати тенденції за проаналізований період. За проаналізований період чистий дохід збільшився на 61 375 тис. грн. або 33,24% та на кінець 2024 року становив 246 004 тис. грн. За цей же період збільшився валовий прибуток на 33 517 тис. грн. або 81,92% та становив 74 429 тис. грн. Внаслідок такого результату стало зростання чистого прибутку на 11 582 тис. грн. або 63,71% та становило 29 761 тис. грн. Таке зростання можна пояснити вагомим збільшенням кількості обсягу збуту продукції.

7. Оцінка ефективності використання основних засобів засвідчила, що існує значна потреба в оновленні або модернізації наявного обладнання. Узагальнюючі показники вказують на підвищення доходності від основних засобів, достатню кількість забезпеченості основними засобами на 1 працівника та про покращення ситуації, щодо використання наявними основними засобами. Впровадження сучасних технологій або обладнання забезпечить високі фінансові результати, зниження витрат на обслуговування та збільшення обсягів виробництва.

8. Запропонований напрям підвищення ефективності використання основних засобів полягає в закупівлі нової автоматичної лінії розливу пива. Закупівля даної лінії дозволить підвищити продуктивність виробництва, зменшити витрати на обслуговування, поліпшити якість продукції, знизити витрати на оплату праці та легко адаптуватись до змін у ринковому середовищі. Оцінка ефективності даного заходу засвідчила про доцільність впровадження. Розрахунки вказують, що чиста приведена вартість (NPV) становить 8005,77 тис. грн.. Термін окупності – 1,26 свідчить, що дана ідея є ефективною та доцільною до реалізації. Враховуючи всі можливі ризики та розробивши протидію їм, даний напрям можна розглядати, як перспективний напрям приросту фінансових потоків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична онлайн система «Clarity Project». URL: <https://clarity-project.info/edr/05418342>
2. Аналітична онлайн система «YouControl». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/05418342/
3. Базецька Г. І. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» денної форми навчання / Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 274 с.
4. Бойко Р. В., Чік М. Ю., Побережниченко М. В. Оцінка основних засобів у системі управління необоротними активами підприємства. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2023. №. 71. С. 36-42
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Вид-во «Кондор», 2016. 378 с.
6. Бухгалтерський облік і аудит в управлінні лісогосподарським підприємством : підручник / Ю. Ю. Мороз, Ю. С. Цал-Цалко, В. С. Ейсмонт та ін. Житомир : Рута, 2019. 372 с.
7. Вараксіна О. В., Касьян О. О., Шевченко В. Б. Теоретичні підходи до матеріально-технічного забезпечення підприємства. Економіка та суспільство. 2021. № 24. С. 56-60.
8. Державна аудиторська служба України. URL: <https://dasu.gov.ua/>
9. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
10. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
11. Економіка підприємства: навчальний посіб. для студентів закл. вищ. освіти / Н. М. Колпаченко, Ю. А. Сайчук, В. К. Аветісян та ін. Харків: Діса плюс, 2019. 277 с.

12. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2023. 702 с.
13. Жук Н. Аналіз фінансового стану як домінантний індикатор фінансової безпеки підприємств. Вісник економіки. 2022. Вип. 4. С. 97–112.
14. Жук Н. Аналітична оцінка рівня фінансової безпеки підприємств. Світ фінансів. 2022. Вип. 3. С. 165-176.
15. Завадський Й. С., Осовська Г. В., Юшкевич О. О. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво: навч.-метод. посібник. Житомир: ЖІТІ, 2000. 444 с.
16. Каут О. В., Пирогов Д. О. Організація процесу інвестиційної діяльності підприємства. Економіка та суспільство. 2021. №33. С. 112-117.
17. Кизенко О., Рубанка Я. Оцінювання як інструмент забезпечення ефективного використання основних засобів підприємства. Економіка підприємства: теорія і практика: зб. матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф. К. : КНЕУ, 2022. С. 255-257.
18. Кириченко О. С. Сучасні аспекти та технології управління розвитком підприємств. Вчені записки Університету «КРОК». 2022. №2 (66). С. 107-115.
19. Класифікація видів економічної діяльності – 2010 (КВЕД – 2010). URL: https://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
20. Клепчук Ю. В., Здреник В. С. Завдання та виклики управління основними засобами в сучасних умовах. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 1. м. Полтава, 31 березня 2021 року. Полтава, 2021. С. 84-86.
21. Королюк Т. Сутність, значення та обліково-інформаційне забезпечення процесу контролінгу. Галицький економічний вісник. Т: ТНТУ, 2022. Том 78-79. № 5-6. С. 58–64.
22. Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. Комунальне

господарство міст. 2019. Том 2. № 148. С. 104-110.

23. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Науковий журнал «Економічна наука» 2020. № 21-22. С. 106-111.

24. Лазня Д. В., Демченко Т. А. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві в сучасних економічних умовах. Акт. інтернет-конф. здобувачів вищ. освіти та молодих учених (м. Умань, 16 листоп. 2023 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Навч.-наук. ін-т екон. та бізнес-освіти [та ін.] ; [Голов. ред. М. А. Слатвінський ; редкол. : О. Л. Богашко, С. М. Подзігун, Л. А. Чвертко]. Умань : УДПУ імені Павла Тичини, 2023. С. 209-212.

25. Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарчук С. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. Трансформаційна економіка. 2023. №5 (05). С. 75-81.

26. Любачівський А., Носатий Д.. Аналіз стану основних засобів як інструмент оцінки ефективності управління підприємством. XIII Всеукраїнська науково – практична дистанційна конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». 6 грудня 2024 року, м. Тернопіль. С. 143-146.

27. Любина К. А., Сисоєва І. М. Контроль ефективності використання основних засобів. Матеріали конференцій МНЛ, 18 жовтня 2024 р., м. Київ. С. 77-79.

28. Лютова Г. М. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Фінансовий простір. 2018. №3. С. 147-157.

29. Маковоз О. В., Зайцева А. С. Теоретичні основи управління технічним забезпеченням підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. №78-79. С. 86-97.

30. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби від 01.01.2012. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17035>

31. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>

32. Москалюк Г. О., Цуканова В. О. Основні засоби крізь призму обліку за

П(С)БО та МСФЗ: порівняльний аналіз. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2021. № 9-10. С. 86-91.

33. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 46. С. 113-122.

34. Найда А. В., Чигіна Х. С. Науково-методичні аспекти аналізу основних засобів. Economic Bulletin of the Black Sea Littoral. 2022. Issue 1. С. 59-67.

35. Офіційний сайт ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». URL: <https://berdpivo.com.ua/>

36. Павлюк. С. І., Онопрійчук Д. О., Пшеничний І. С. Управління основними засобами як спосіб формування інноваційного підприємства. Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України: збірник тез наук.-теорет. 36-ї студентської конф. (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 38-41.

37. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз господарської діяльності: підручник за ред. Л. М. Кіндрацької. К.: КНЕУ, 2016. 629 с.

38. Петрук А. П., Самбурська-Музичко Ю. О. Аналіз ефективності використання основних засобів підприємства. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку: Зб. матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції; 11 травня 2021 р. К.: КНЕУ, 2021. С. 368-369.

39. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

40. Полінкевич О. М., Волинець І. Г. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 336 с.

41. Потапова А.Г. Основи економіки. Курс лекцій. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2023. 262 с.

42. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського

обліку 7 "Основні засоби" від 27.04.2000. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

44. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання від 13.09.2016 № 818. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text>

45. Про інвестиційну діяльність: закон України від 10.10.2022 року № 1560 - XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed20100723.%207>

46. Проскура В. Ф., Химич В. В. Оцінка ефективності використання матеріально-технічної бази підприємств. Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачево, 6-7 квітня 2021 р.). Мукачево: МДУ, 2021. 233 с. С. 111-113.

47. Проскурович О., Завгородня Т., Горбатюк К. Діагностування ефективності використання основних фондів засобами економетричного моделювання. Scientific journal "MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS". 2022. №1. С. 15-25.

48. Римар Г. А. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій 55-річчю кафедри обліку і оподаткування та 85-річчю від дня народження д. е. н., проф. Б. М. Литвина (26-27 вересня 2024 р., м. Тернопіль). Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. С. 210–212.

49. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: конспект лекцій. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 258 с.

50. Скорнякова Ю. Б., Островський М. Ю. Організаційний аспект аналізу основних засобів підприємства. The IX International Scientific and Practical Conference "Promising ways of information technology development". November 13-15. 2023. Bilbao, Spain. С. 70-73.

51. Сокурєнко В. В., Швець Д. В., Бортник С. М., Ткаченко С. О. Фінанси

підприємств: підручник / за заг. ред. Сокуренка В. В. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків: ХНУВС, 2022. 292 с.

52. Стахурська С. В. Механізм відтворення основних засобів виробництва: сутність, складові, джерела інвестування. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2006. №1. С. 240-247.

53. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент : підручник; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків: ХНУВС, 2021. 208 с

54. Федірець О. В., Гордівська А. С., Дековець К. О. Чинники впливу на управління матеріально-технічним забезпеченням виробництва. Економічний формум. 2019. №2. С. 190-197.

55. Фінанси підприємства: підручник / за ред. Т. О. Ставерської, А. В. Непрана. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2024. 906 с.

56. Циган Р. М., Бондаренко І. В., Зеленська В. В. Удосконалений механізм управління процесом відтворення основних засобів підприємств. Економіка і суспільство. 2018. Випуск №18. С. 588-596.

57. Чевганова В. Я., Биба В. В., Скрильник А. С. Проектний аналіз: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 258 с.

58. Череп О. Г., Приходько В. А. Шляхи покращення ефективності використання основних засобів підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. №2. С. 200-204.

59. Шацков В. В. Класифікація основних засобів підприємств суспільного інтересу. Науковий фаховий журнал «Український економічний часопис». 2024. Випуск 5. С. 146-152.

60. Шинкарук Л. В. Погляди та теорії Адама Сміта на категорію «основний капітал». Науковий вісник НУБіП України. Серія філологічні науки. 2016. Випуск 257. С. 116-120.

61. Шум М. А., Чуприна Л. В., Хільська А. О. Проблема обліку та аналізу використання основних засобів підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2019. №34. С. 20-22.

62. Ярова В. В., Велієва В. О., Посилаєва К. І. Аналіз господарської діяльності: методичні вказівки і робочі таблиці до практичних, семінарських занять та самостійної роботи. Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент»: ХНАУ, 2021. 40 с.

63. Ясінська Б. Науково-методологічні засади до управління основними фондами підприємств. Управління, адміністрування та право: проблеми, тенденції, досягнення. 2021. №4. С. 355-360.

ДОДАТКИ